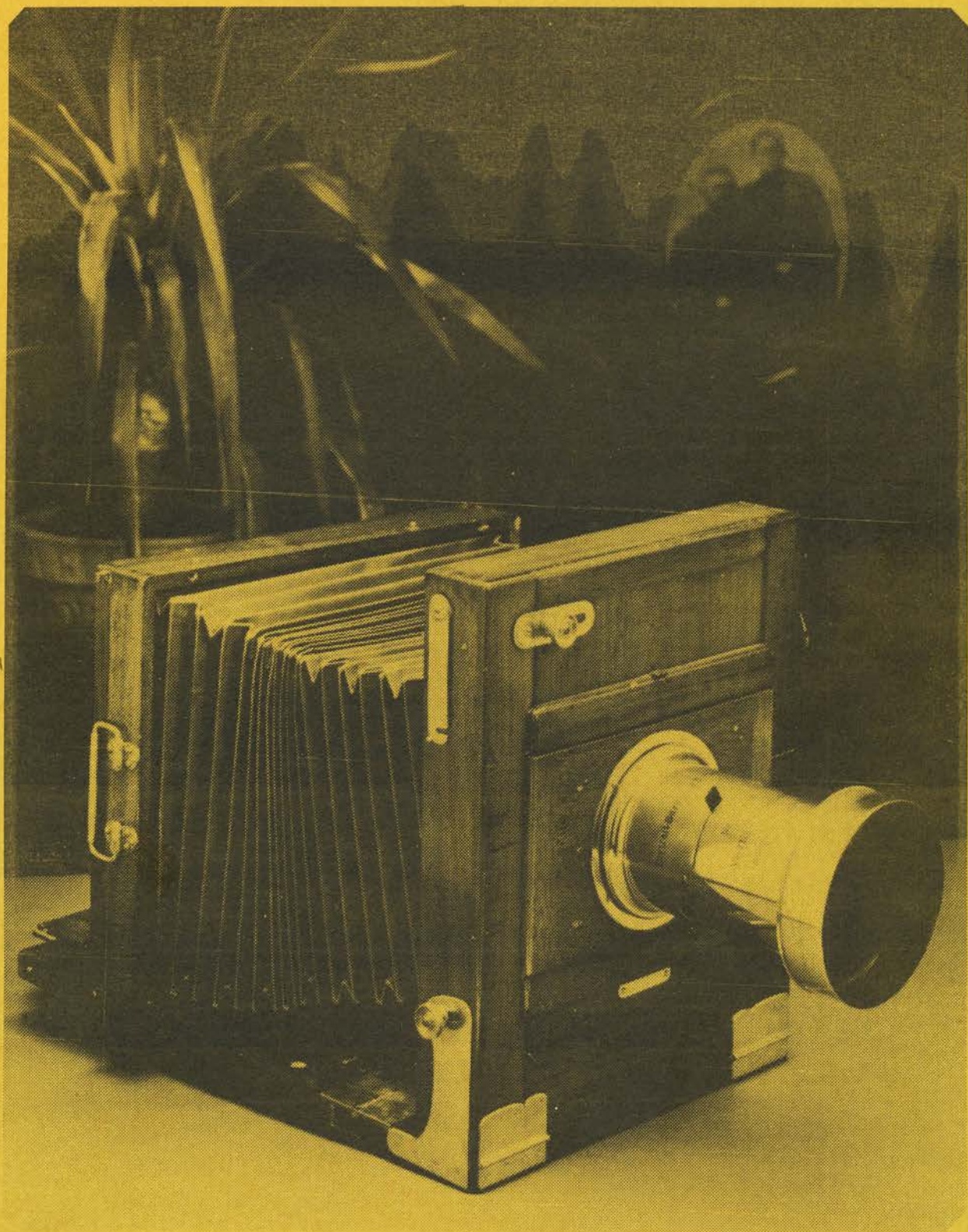

* O B J E K T I V *

No: 23

Dansk Fotohistorisk Selskab

DANSK KAMERA SERVICE TAGENSVEJ 100

2200 KØBENHAVN N. · TELEFON 01 · 83 87 80

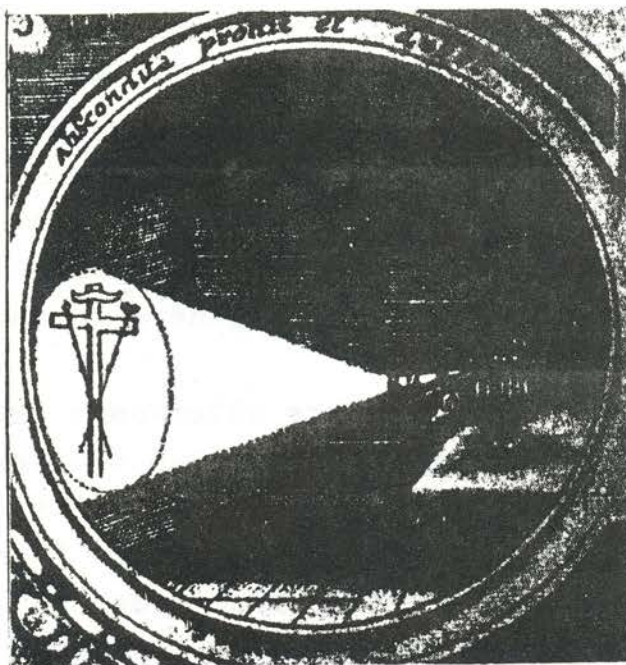
Kamera: Rejsekamera fremstillet af Jens P Andersen
Nellerød. Nr. 120.

Format: 26 x 31 cm. Det største pladeformat han har frem-
stillet kameraer til.

Optik: Portræt-Euryscop 111 35 cm 1:4,5 No. 107936
Voigtlander og Sohn, Braunschweig.

Ejer: Levstads fotohistoriske samling, Herning.
(kamerahus gave fra Fa. Kodak jan. 1978.)

Foto: Aksel Tornøe, Herning 1979.

LATERNA MAGICA
Anno 1665

D.F.S Stiftet 1975.

Præsident: Andreas Trier Mørch
Sortedams Dossering 95 A
2100 København Ø
01 26 00 21

Vicepræsident: Ole Schelde
Plantagevej 43
3460 Birkerød
02 81 20 20

Kasserer: Niels Resdahl Jensen
Rygaards Alle 33 A
01 62 09 62
Giro konto: 1 50 64 47

Redaktion: Flemming Berendt
Teglgårdsvej 649
3050 Humlebæk
02 19 22 99

Jylland: Per Ask Nielsen
Ravnsbjerg Krat 15
Gjellerup
7400 Herning
07 12 55 14

1982 D.F.S. all rights reserved. ©

ISSN 0107-6329

Indholdsfortegnelse

Indhold.

Nyt fra bestyrelse. Andreas Trier Mørch.	2
"Geniet" fra Nellerød. Af Sigfred Løvstad.	9
9.000 fotografier. "HABAROT" Af F. Berendt.	15
"Dengang i Odense". Kulle Topp Belyst af S. Løvstad.	17
Daguerre. Praktisk beskrivelse af Daguerreotypi. Af F. Berendt.	23
Daguerre og Samuel Morse. Af Torben Lind.	47
Seminar i "Wetzlar" August 1981. Af Ole Schelde.	49
Da Kodak fik den viden de manglede. 2. del. Af Per Ask Nielsen.	55
Du store Verden. Ved Torben Lind.	57
Næste nummer af "Objektiv", 2. del af "fokusering udsat til September nummeret.	58

Nyt fra bestyrelsen

På den sidste generalforsamling i D.F.S. - i April 1981 - fremkom der en del kritik af foreningens vedtægter, og det blev pålagt den nye bestyrelse at stille ændringsforslag inden næste generalforsamling. Først og fremmest gik indvendingerne på, at det var uheldigt, at samtlige bestyrelsesmedlemmer kunne fratræde på een gang. Kontinuiteten i arbejdet måtte sikres ved at højst 2 - respektive 3 bestyrelsesmedlemmer kunne fratræde på en generalforsamling.

At tilføje dette til vedtægterne skulle vel ikke astedkomme problemer, men formelt er der tale om en ændring, der kun kan vedtages på en generalforsamling. Og når maskinen nu skal sættes igang, vil den siddende bestyrelse gerne foreslå endnu et par ændringer. I vedtægterne står der, at generalforsamlingen afholdes senest den 1 Maj. Dette ønskes ændret til 1 Juni, idet vi jo som bekendt, har udvidet sæsonen med een måned, således at der ligger 4 ordinære medlemsmøder om efteråret, 4 om foråret. Denne ændring har vi allerede været så vovede at forgribe, idet generalforsamlingen er planlagt til at løbe af stablen i weekenden 15 - 16 Maj 1982.

Men endnu en ændring vil vi foreslå - måske den væsentligste: I foreningens vedtægter paragraf 5 står, at generalforsamlingen er beslutningsdygtig når mindst 30% af medlemmerne er tilstede. Vi ønsker dette ændret til at generalforsamlingen er beslutningsdygtig ved SIMPELT flertal. I øjeblikket har vi en stor tilgang af medlemmer både aktive og passive - fordelt over hele landet, og vi er bange for at komme til at stå i den situation, hvor en generalforsamling ikke kan beslutte noget som helst, på grund af et ringe fremmøde. Med omkring 125 medlemmer skal således mindst 40 give møde. Med andre ord: En lovligt indkaldt generalforsamling er beslutningsdygtig.

Disse tre ændringsforslag vil blive konkret formuleret og udsendt sammen med indkaldelsen til den kommende generalforsamling i Maj. Samtidig minder vi om, at FORSLAG til dagsorden skal være tilsendt bestyrelsen SENEST DEN 15. APRIL 1982.

På generalforsamlingen vil bestyrelsen foreslå en kontingentforhøjelse på 25:- for den kommende sæson, således at medlemmer uden for Sjælland betaler 75:- kr., og medlemmer på Sjælland og Amager 100:- kr. i årligt kontingent. Foreningens likvide midler er skrumpet ind i året der gik, - væsentligt på grund af forøgede trykkeomkostninger for "Oblektiv". Vi er imidlertid sikre på at det har væ-

ret en god investering, og vi vil nu udvide antallet af numre pr. sæson til 4 - hvis økonomien og Flemming Berendt kan holde til det.

Men mere om alt dette på generalforsamlingen, - vel mødt og på gensyn den 15-16 Maj i Århus.

-tm.

FOTOHISTORISK KAVALKADE.

Som det formentlig vil være en del af Dansk Fotohistorisk Selskabs medlemmer bekendt, åbner der, her i begyndelsen af April, en stor fotohistorisk udstilling på Teknisk museum i Helsingør, som vi, på forskellig vis, er engageret i.

I Juni måned 1981 blev den første kontakt mellem Teknisk museum og D.F.S. etableret. Museet var på det tidspunkt igang med en indsamling af gamle kameraer (især støttet af "Clips" på Politikens bagside), og havde et ønske om at vise resultatet frem, suppleret med de meget fine apparater, man allerede rådede over. Museet spurgte om vi ville være konsulenter, og et arbejdsudvalg blev nedsat. Fra museet kom det til at bestå af K.O.B. Jørgensen og Poul Petersen og fra foreningen Niels Resdahl Jensen og Andreas T. Mørch - i løbet af efteråret suppleret med Tom Schröder.

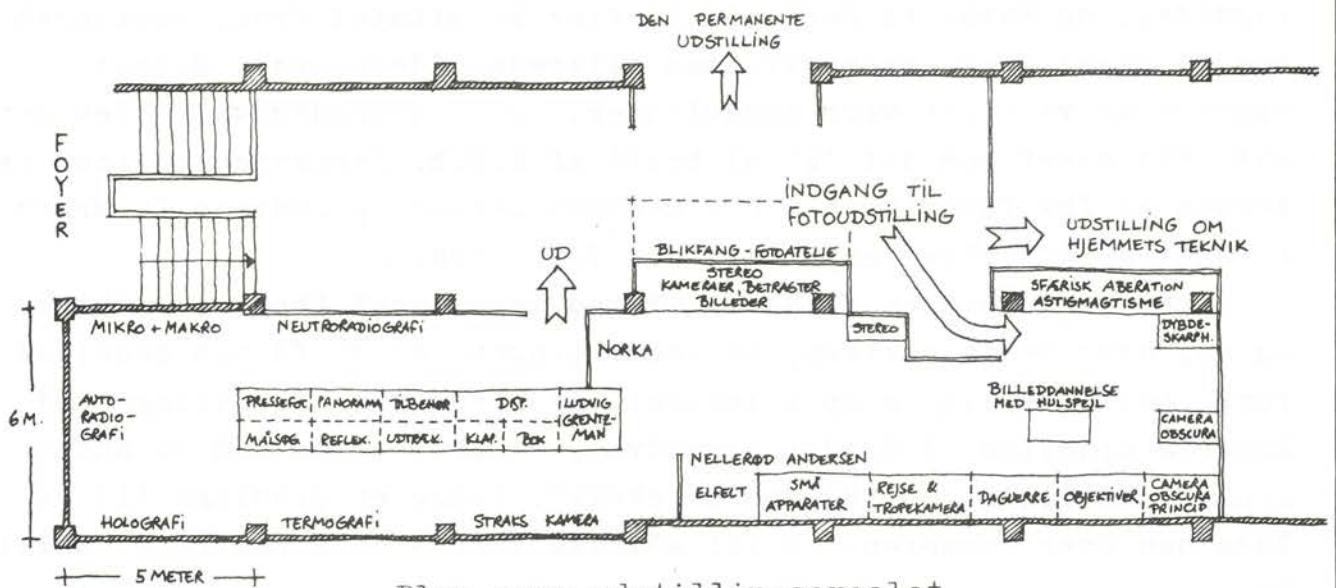
Herefter fulgte en række møder med megen snak frem og tilbage, og nu, hvor dette skrives, er udstillingen ved at få sin endelige form. Den skal bygges op i lokalet for skiftende udstillinger på Museets afdeling på Nordre Strandvej, - sideløbende med en anden mindre udstilling om "Hjemmets Teknik". Begge er planlagt til at løbe hen over sommeren, og vil således være åben i næsten et halvt år.

"Fotohistorisk Kavalkade" - som bliver udstillingen officielle navn - bliver stor, over 180 m², og opbygget i to lige sammen hængende dele. Se skitseplan på næste side. Den første beskæftiger sig hovedsageligt med de fotografiske forudsætninger og principper - (billeddannelse, optik, stereo o.l.) samt ældre kameraer (Daguerre, Camera Obscura o.l.) og rundes af med to stande af speciel dansk interesse: Nellerød-Andersen (med 8 apparater) og Norka-Hansen. Udstillingens andet afsnit rummer en apparat kavalkade, - opbygget i midten af rummet som en stor kasse. Langs væggene de sidste skud på stammen - strakskameraer, termofotografering, holografi o.l.

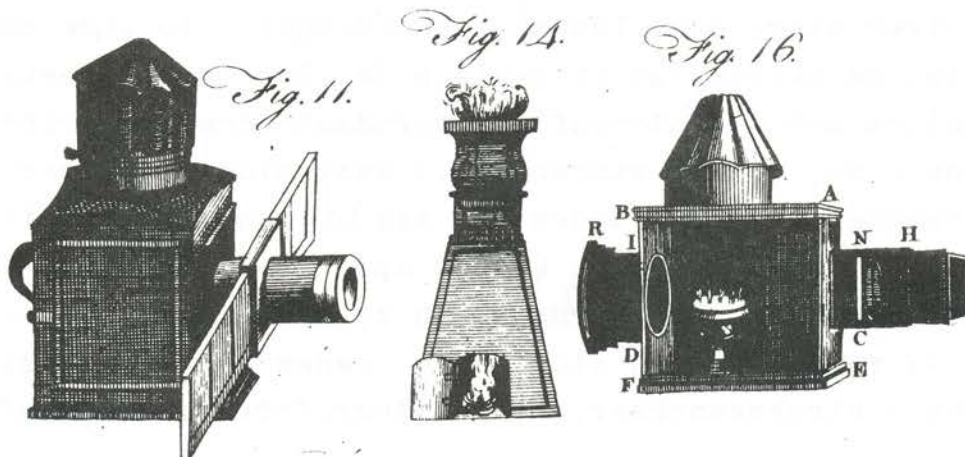
Da foreningens medlemmer af arbejdsudvalget alle er travlt optagen, er vores andel i udstillingen i hovedsagen begrænset til at omfatte de nyere kameraer. Det vil sige at vores opgave har været at ordne og supplere museets samling - samt de meget fine kameraer der er udlånt fra Nationalmuseet i Brede, og ved vore medlemmers hjælp at få fyldt diverse huller ud og forsyne alt dette med relevante tekster. Her skal nævnes, at S. Løvstad og Ask Nielsen i Herning bidrager med en ældre fotografers samlede udstyr. (Ludvig Grentzmann 1892) og Norka apparater, samt med tekster til Nellerød-Andersen. De øvrige dele af udstillingen bliver til i et samarbejde mellem Teknisk museum og Risø, H.C. Ørsteds Institutet, Aga, Polaroid og andre.

Udstillingens plan, farver, grafik og plakat skyldes alene Teknisk museum.

Tilbage er blot at nævne, at dette skrives i slutningen af Februar, og meget kan ændres (og bliver det) inden åbningen som er fastsat til Mandag den 5. April 1982. Kl. 14.00. -tm.

Plan over udstillingsarealet.

Første halvdel af årets møder er nu blevet afviklet, og de må siges at have været meget vellykket.

Oktober-mødet.

Denne aften's foredragsholder var D.F.S.s første præsident, Torben Lind.

Her blev talt meget om at eje, elske og vide noget om Daguerreotypier.

Man fik et fint indblik i denne form for billeder, især om den komplicerede kemi bag samme, andet steds i bladet vil man blive klar over hvorfor.

Vi fik en munter historie om hvordan man kan komme til at give et beløb på 35.000 kroner for et Daguerreotypi, for en person det viste sig ikke at være.

Har du lyst til at høre dette foredrag, kan det rekvireres fra redaktionen.

November-mødet.

Til dette møde havde vi inviteret Danmarks eneste lektor i fotografi, K. Helmer Petersen. Spillefilm stod der på aftenens program, eller rettere og sagt K.H.P.s specielle form for film.

Her var rødt og hvidt i farve så det ikke var til at misforstå. En film byggende på optagelser af ting, hvortil der kun var brugt Sadolins nr. 304 og 405. En anskuelighedsundervisning i det gamle slogan "enkelthed giver styrke", fantastisk film, skal ses.

Desuden vistest to andre film som bar præg af K.H.P.s abstrakte livssyn. Beklageligt at disse film ikke vises i flimmerkassen.

I tilgift så vi en strålende serie af K.H.P.s dejlige billeder, både i s/h og farve. Stramme billeder, men spændende og belærende at gå på jagt i.

December-mødet.

Årets julemøde, blev afviklet som julemødet skal afvikles, samme procedure som sidste år.

Dramatik, Film og julehygge.

Auktionen, ledet af Flemming Anholm, som den kyndige dirigent, den mand er i stand til at sælge et kamera uden optik, uden film, uden lukker. Han er et geni, Brunn Rasmussen må stå på spring.

De dejlige film Ole Schelde havde valgt var lige hvad der bragte os i julestemning. Til sidst afsluttedes der med "Gerdas" hjemmebak og gløgg, alt for egen reegning.....

En fin afslutning på året 1981.

NB: Til melodien højt fra træet grønne top, 6 vers, ved Fl. Anholm:

Foto, - herlig tidsfordriv,
og jeg kan vel røbe,
at det er mit halve liv
saa'n at gå og købe.
Og auktionen, den er sjov,
- køb kun, du skal nok få lov
til den lyst er dækket.
du bli'er taget i Sk.....
Du blir ta'et i Skole af din kone,
hvis du bruger for mange penge.

Torsdag den 11 Februar
af Fl. Anholm.

som D.F.S. havde arrangeret, blev et rigtigt Tilløbsstykke. Mere end 70 Medlemmer med Familie havde trodset Kulde og Mørke og begivet sig til Mosedalsvej i Valby for at faa Lov til at kigge bag Kulisserne i Verdens ældste Filmatelier.

Et Par af Kompagniets Medarbejdere havde velvilligt stillet sig til Raadighed og var vore Førere gennem denne Illusionernes Verden, hvor Kunstnere og Haandværkere tryller med Pap og Plastic og Farver, saa vi maa tro, at det er den ægte Vare vi ser paa Film.

For nylig fejrede Nordisk Film sin 75-Aars Fødselsdag og benyttede Lejligheden til at forære sig selv en Genskabelse af et Studie, klar til Optagelse, saaledes som det saa ud i Filmens Barndom. For os Gæster var Synet af dette Studie nok et af Aftenens Højdepunkter, - en Salon i det højere Borgerskabs Stil fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, hvor de traditionelle Møbler var suppleret med Etagerer, Søjler med Viftepalmer og Standerlamper med store Stofskærme i douce Farver, samt naturligtvis kunstfærdig Gardinophængning og diverse Nips.

Nærmest den udspændte Snor, der holdt os Tilskuere paa Afstand, var opstillet to af de ældste Filmkameraer, som Nordisk Film har bevaret, og vor Guide aabnede det ene af disse Kameraer og afslørede derved et imponerende og stadig intakt Stykke Mekanik, - Haandarbejde ligesom den omgivende Mahognikasse.

Ole Olsen, der skabte Nordisk Film, og som en Overgang kunde sælge sine Film til alle Verdens Lande, var Søn af fattige Forældre og maatte som saa mange dengang ud at tjene som Vogterdreng. Som ung Mand blev han Markedsrejsende, og foruden at tjene Penge fik han herved en god Fornemmelse for, hvad Publikum vil have, og som en af de faa fornemmede han i rette Tid, hvilke Muligheder der laa i Filmen, de levende Billeder som de oftest blev kaldt. "Han saa den Vej en Strøm kan gaa, derfor endte han med Kors og Baand og Stjerner paa".

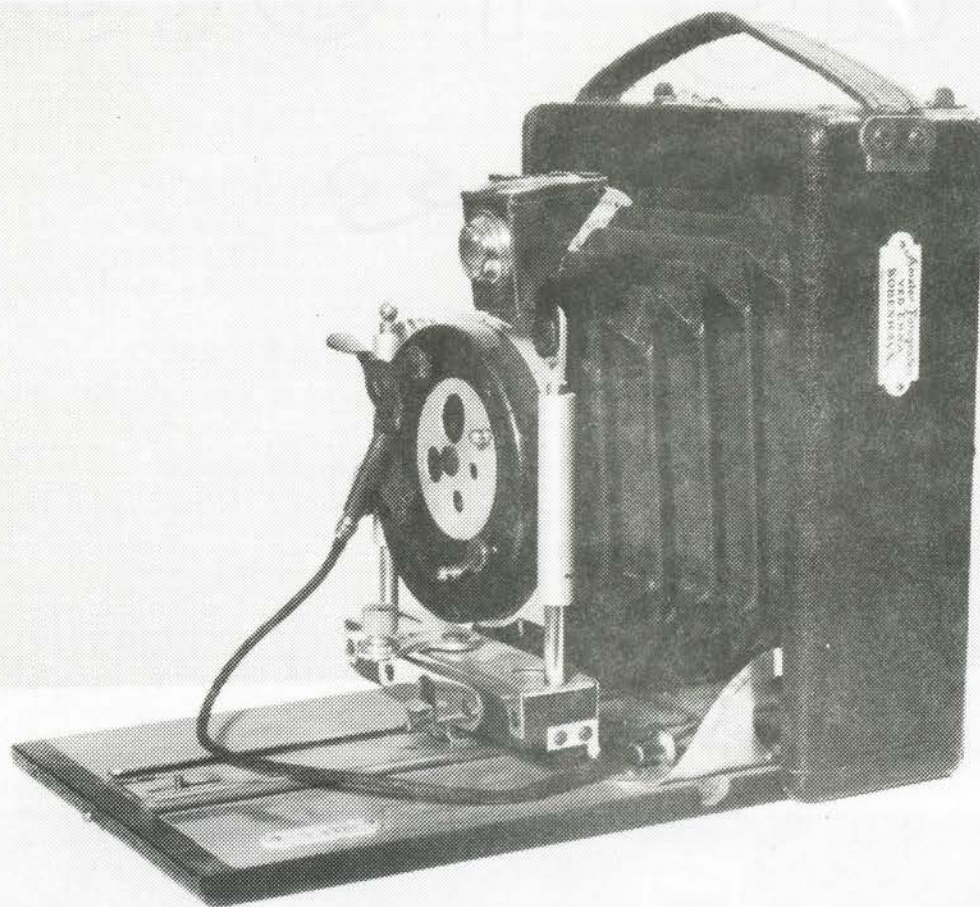
Nordisk Film raader over en vældig stor Grund i Valby. Den købte Ole Olsen i Begyndelsen af Aarhundredet, forøvrigt paa Anbefaling af Storm Petersen, der i sine unge Aar optraadte som Filmskuespiller i de allerførste primitive Film, der som Regel blev optaget i det fri med malede Kulisser, der skulde illudere som Interiørs, Huse eller Borge. Det skulde gaa rask fra Haanden, og en Film skulde helst være færdigoptaget i Løbet af et Par Dage, og saa kunde der jo i Farten ske Uheld som da man i Filmen om Ridderen af Randers Bro, den gæve Niels Ebbesen, havde glemt at fjerne en Cykel, der noget anakronistisk kom til at figurere i Middelalderdramaet.

Et meget interessant Lokale i Filmkomplekset er Rekvisitafdelingen, stort Rum med højt til Loftet. Her er samlet i Reoler de mest utrolige Ting, der ved en eller anden Lejlighed maaske vil komme til at medvirke i Film for at give den rigtige Tidskolorit, - gamle Barnevogne, Klæder, Huer og Hatte, Møbler, Mælke- og Ølflasker af de gamle Typer og med de rigtige Etiketter, selv Pakninger fra Krigens Tid med The- og Kaffeerstating og meget meget mere. "Matador" gav en god Prøve paa, hvor leveringsdygtig Rekvisitafdelingen er.

Som Afslutning paa Besøget fik vi i den lille Biograf forevist nogle af de helt gamle Film, der er bevaret, blandt andet den berømte og berygtede Film om Løvejagten paa Elleore, der var tænkt som et spændende Drama, men som nærmest udmærkede sig ved ufrivillig Komik, - undtagen for den stakkels Løve.

Vi siger Tak til Nordisk Film for en interessant Aften!

Foto Magasinet

DELTA No: 203182
 Dr: Krügener Kat.
 9x12 Pladekamera
 2 expotider + b.
 Fritliggende hulbl. system.

- VI BYTTER GERNE -
 men sælger også nu og da
 ud af vore mange ældre
 KAMERAER.

Vi viser også gerne
 samlingen frem.

FOTOMAGASINET.
 Hovedgaden 47. Kgs. Lyngby.
 o2 88 36 76
 v/ Jørgen Gregersen.

Fag Foto

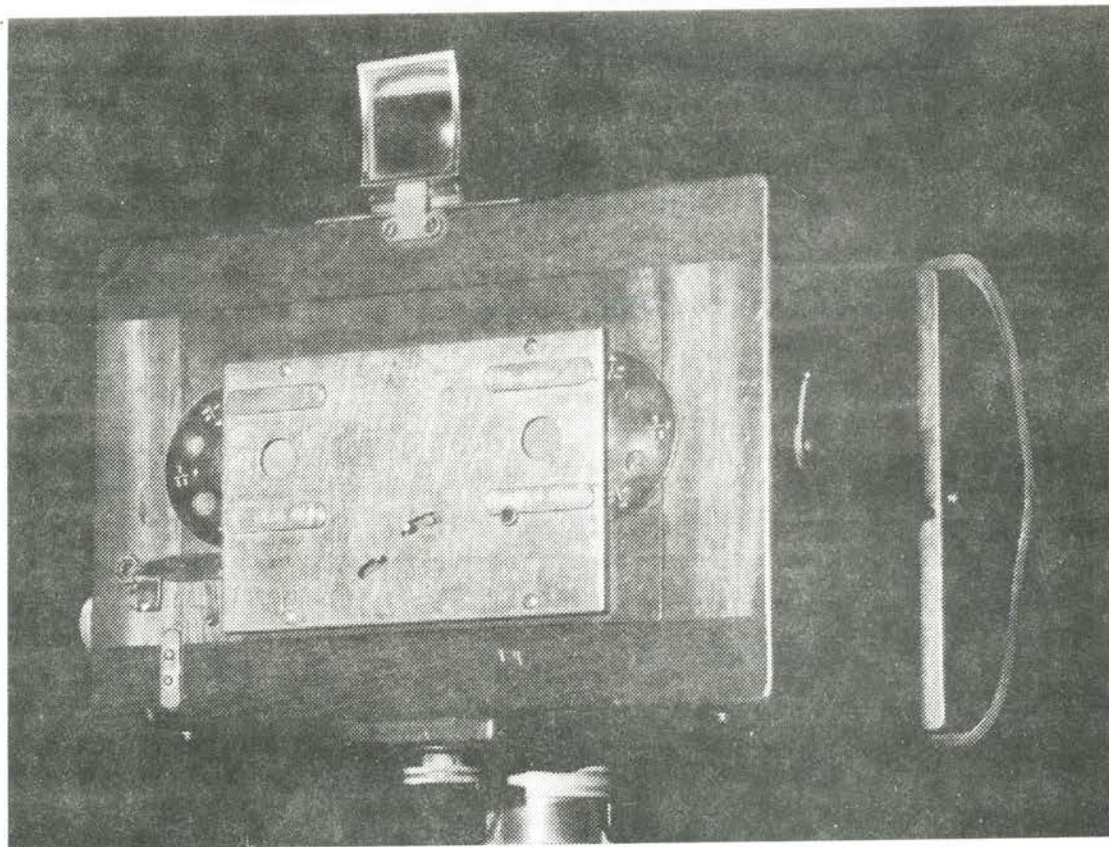
Frederiksberg Alle 29.
1820 København V.

ÅBNINGSTIDER.

Ti, On, Fr, Kl. 13.00 - 17.00.
Lørdag Kl. 10.00 - 13.00.

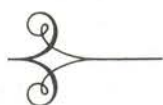
eller
open by appointment.

Apparater fra Tiden.

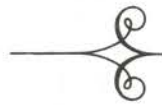

"NELLERØD-KAMERA" No: 218.
Stereokamera fremstillet
Ca: 1885.

Geniet fra Nellerød

af Sigfred Løvstad
Herning.

Vi kan her i landet ikke opvise nogen egentlig fotoindustri. Alligevel er der gennem årene fremstillet mange forskellige fotografiske genstande. I sidste nummer af Objektiv omtaltes således fotografen fra Hadsund, der konstruerede sit "Habarot". Der blev her ikke tale om nogen produktion, blot prototyper.

Norka-Hansen og hans atelier - og multifoto-kameraer er velkendte, og nylig har DFS medlemmer hørt om fremstillingen af KZ stum og tonegengivere og historien bag dem. Under anden verdenskrig blev der her i landet fremstillet en mængde forskelligt tilbehør. Og der er også fremstillet professionelle kameraer ud over allerede nævnte. Det er altsammen områder indenfor den rent danske del af fotohistorien, som vi måske engang vil vende tilbage til.

Her vil jeg berette om en frembringer af kameraer og andet fotografisk udstyr af høj klasse, der er på vej til at blive en myte. Mandens borgelige navn er: Jens Poul Andersen f. 26/10. 1844 i Huseby, Annisse sogn. Han døde den 13/7. 1935 i Nellerød, og ligger begravet ved Mårum Kirke.

Men i daglig tale benævnes han i dag "Nellerød-Andersen" eller blot "Nellerød-manden".

Denne artikel har fået overskriften "Geniet fra Nellerød" dette prædikat er givet af en der kendte ham godt fra den fotografiske side, og den eneste, der har bidraget med en førstehåndsskildring.

6 år efter Jens Poul Andersens død, skrev globetrotteren Holger Rosenberg i Frederiksborg Amts årbog en artikel om den usædvanlige tusindkunstner fra Nellerød.

Jens Poul Andersen huskes endnu af folk på egnen. Jeg har haft lejlighed til at tale med et par mennesker, der har kendt ham personlig. Den ene havde været dreng på nabogården og kunne fortælle mange træk fra den usædvanlige mands hverdag. Men om hans fotografiske frembringelser havde den lokale befolkning ikke megen kendskab.

Født håndværker.

Jens Poul er som nævnt født i 1844. Hans far var gårdejer i Huseby, der ligger kønt på Arresøens nordbred. Faderen var nok landmand, men beskæftigede sig med meget andet derudover. Han havde stor interesse for maskiner og snedkeri og tilbragte mange timer i sit eget huggehus.

Det gjorde drengen Jens Poul også, når han ikke var i skole. Jens Poul var meget fingernem, og allerede som 8 årig kunne han hjælpe sin far i værkstedet, og som 12 årig lavede han sin første kommode. Han tegnede godt og viste usædvanlige evner til at udføre fint snedkerarbejde, og også metalarbejde tog han fat på.

At der må have været noget ved drengen, der vakte kloge folks opmærksomhed er tydeligt nok, for bl.a. P.C. Skovgaard foranledigede, at han anbragtes i malerlære i Frederiksværk. Den store maler må have ment, at der gemte sig en kunstner i Jens Poul. Han blev dog selv klar over, at det ikke var maleriet, der passede for ham, men hans lyst for håndværk og teknik, samt for hans spekulative og konstruktive ånd. Skønt 22 år satte han sig igen på skolebænken, og det i den Classenske skole. Her vagte han bl.a. lærernes opmærksomhed ved sin evne til at håndtere skolens fysiske apparater.

Mange år senere betegnede Jens Poul Andersen selv dette skoleophold, som helt uvurderligt. I 1866 var en solid skolegang for en

landmandssøn meget langt fra at være en selvfølge.

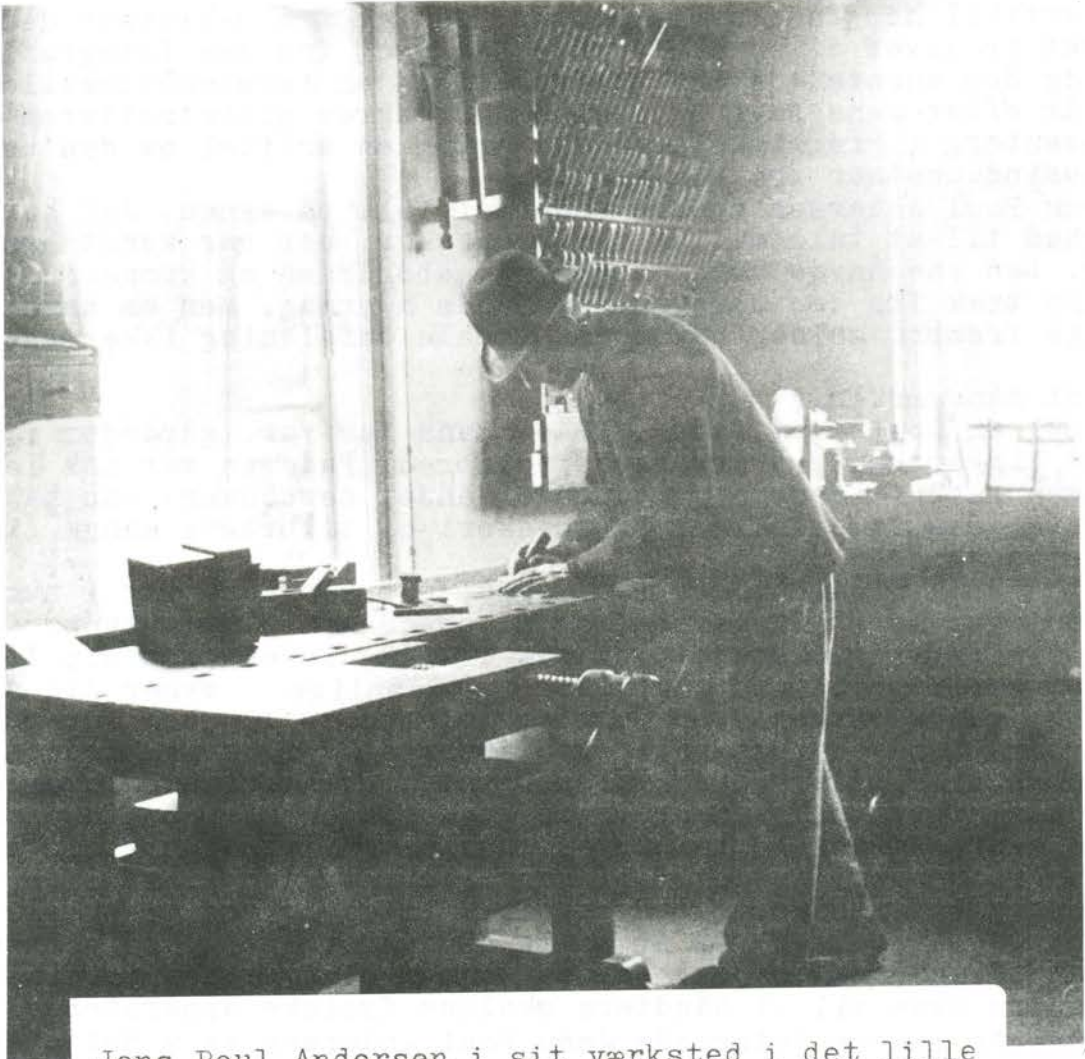
Efter skolens afslutning fortsatte han med snedkeriet, og arbejdede bl.a. en tid hos et stort snedkerfirma i København. Faderen havde solgt sin gård i Huseby, og var flyttet til Nellerød. Det endte med, at Jens Poul flyttede hertil, indrettede sig et værksted i faderens gård og nedsatte sig som snedker.

Men det var ikke nogen almindelig snedker. Snart rygtedes det, at han kunne få såvel symaskiner som ure til at løbe igen, når de var gået i stå. Han kunne reparere violiner og konstruere de alarmapparater, der hjalp med til at redde kreaturer ud af brændende stalde m.m.

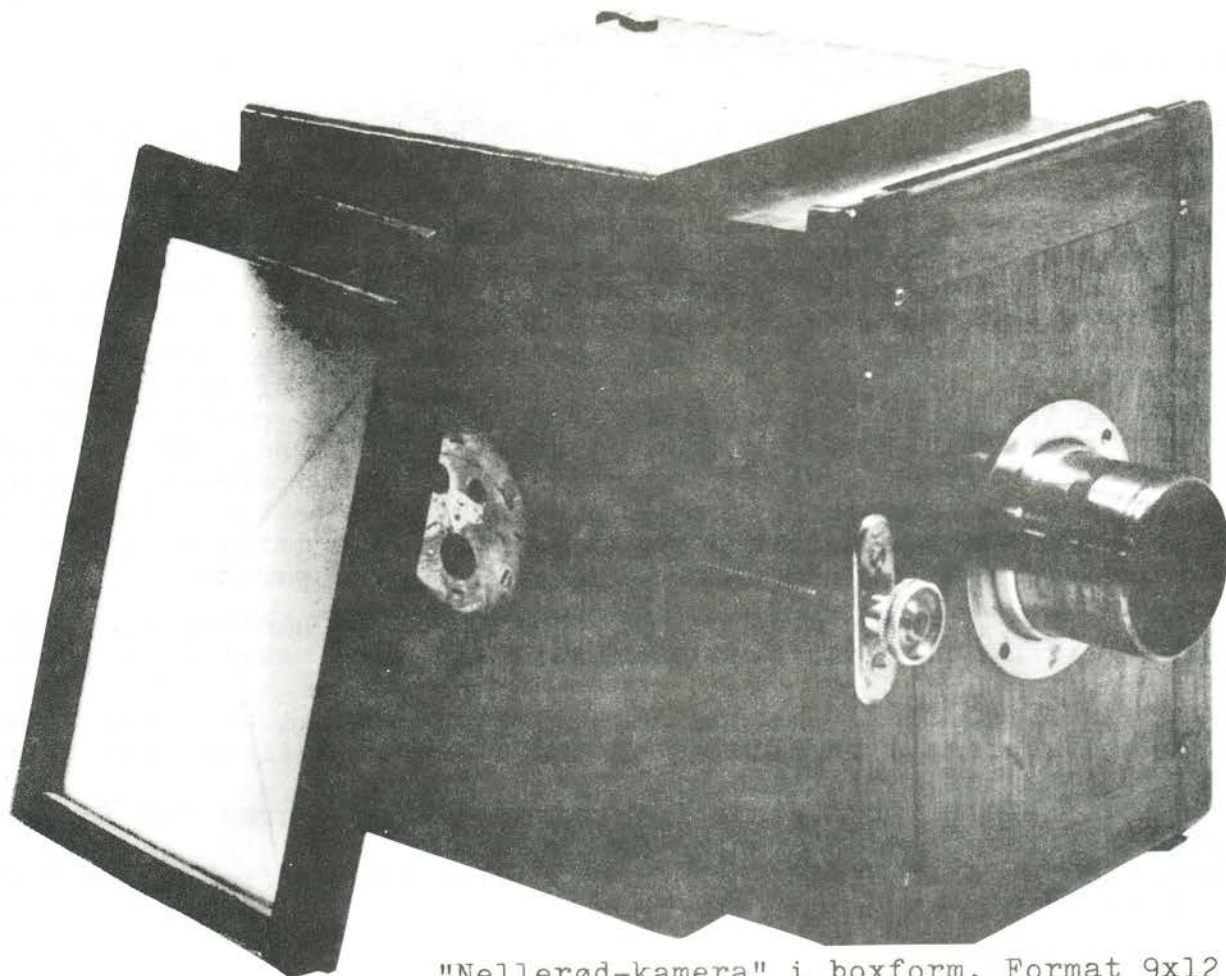
Hans forskertrang førte ham en dag i besiddelse af Kleffels - "Håndbog i fotografi", ikke så længe efter at denne tyske bog var blevet udsendt i dansk oversættelse i 1865.

Det var det første virkelig omfattende værk på dansk, der beskrev hele den fotografiske proces inc. anvisninger på selv at fremstille de nødvendige apparater. Denne bog kom til at betyde umådeligt for Jens Pouls livsværk. Han byggede et apparat til sig selv, og begyndte at fotografere. Det må her huskes at vi befinder os i de "våde" pladers tid. Fotografen må selv præparere sine plader med den lysfølsomme hinde umiddelbart før brug. Skulle fotografering foregå udendørs, måtte man derfor medføre en større oppakning, der bl.a. indeholdt et mørkekammertelt, samt alle de nødvendige remedier og præparater.

Dette følte Jens Poul selvfølgelig var besværligt, som så mange andre fotografiske udøvere på den tid må have følt. Men Jens Poul gjorde noget ved det.

Jens Poul Andersen i sit værksted i det lille hus i Nellerød. Billedet er den ene halvdel af en stereooptagelse fra omkring århundredskiftet.

"Nellerød-kamera" i boxform. Format 9x12 cm. Der må være tale om et bestillingsarbejde. Typen findes ikke i de annoncer, der tilbyder "Andersens kameraer". S.L.

Transportabelt kamera.

I 1876 - året efter at han var flyttet ind i eget hus ved siden af faderens gård, forfærdigede han en ansøgning om eneret på et af ham opfundet "let transportabelt kamera, som kan benyttes hvor som helst uden anvendelse af mørkekammer".

Pr. 1. Juni 1877 bevilges han af Kong Christian d. niende eneret på dette apparat i 5 år. Givet som det hedder "under vort kongelige hånd og segl" på Bernstorff slot.

Vi kender i dag desværre ikke denne konstruktion. I den samling som hoffotograf Peter Elfelt havde oparbejdet i "Dansk fotografisk Forenings" regi, fandtes såvel dette kamera som en senere tilsvarende konstruktion for stereoskopfotografi tillige med hans allerførste kamera fra 1866. Det er omtalt i en fortegnelse over foreningens ejendele i "Dansk fotografisk Tidsskrift" Januar 1912. Men som det nok efterhånden er bekendt, rammes denne fine historiske samling af en katastrofe i forbindelse med vildfarne bomber, da Shellhuset blev angrebet den 21. Marts 1945. Så godt som hele den omfattende samling blev ved den lejlighed tilintetgjort.

Men opfindelsen var kommet for sent. Trods de 5 års eneret, fik Jens Poul Andersen ikke noget ud af det. De nye tørplader var på vej, og i årene umiddelbart efter eneretsbevillingens udstedelse trængte den tørre fabriksfremstillede plade sig frem, og blev hurtigt enerådende.

Men der skete andre ting for geniet i Nellerød.

I 1883 kom han i forbindelse med fotograf Peter L. Petersen (fra Nov. 1901: Peter Elfelt). Og dette har helt afgjort været en lykkelig hændelse for dem begge. Jens Poul Andersen fik forbindelse med et menneske, der kunne værdsætte og formidle hans frembringelser, og P. Elfelt havde fundet en mester, der kunne fremstille lige hvad han kunne ønske sig af fotografisk udstyr.

Allerede før Peter L. etablerede sig som fotograf på kultorget i København i 1890 averterer han i "Dansk fotografisk Tidsskrift" om forhandling af Andersens Kameraer.

Udstilling.

Jens Poul Andersen foretog i 1887 en rejse til England, for at besøge en udstilling af fotografiapparater i Manchester. Året efter udstillede han selv på "Den store nordiske industri og landbrugsudstilling" i København. Han anføres i udstillingsbetegnelsen som: "Andersen J.P., mekanikus, Nellerød pr. Helsingør".

Det fortælles i udstillingsreferat, at han udstiller "en del veludførte Cameraer, ved hvilke man dog savner de nyeste forbedringer på dette område". Denne meget beherskede omtaler tjener ikke referenten til ære, og J.P.A. blev da også meget bitter derover, og udtrykker formodning om, at kamera-importører har påvirket omtalen af hans produkter. Det var også en absolut uretfærdighed der her blev begået. Det er i dag tydeligt for historieforskeren, at Jens Poul Andersens kameraer på mange punkter var ikke blot lige så gode, men også bedre og forsynet med gennemtænkte detaljer i forhold til de store samtidige udenlandske fabrikkers apparater.

Den samvittighedsfulde og meget omhyggelige håndværker træder tydeligt frem, når hans ting sammenholdes nu med samtidens produkter.

Samarbejdet med Elfelt varede hele livet. Og noget af dette samarbejdes betydeligste resultater er skabelsen af mulighed for meget tidlig optagelse af levende billeder i Danmark.

Peter Elfelt var levende interesseret i alt, hvad der foregik i hans samtid og indenfor hans fagområde. Meget hurtigt oparbejdede han en betydelig fotografisk virksomhed i København.

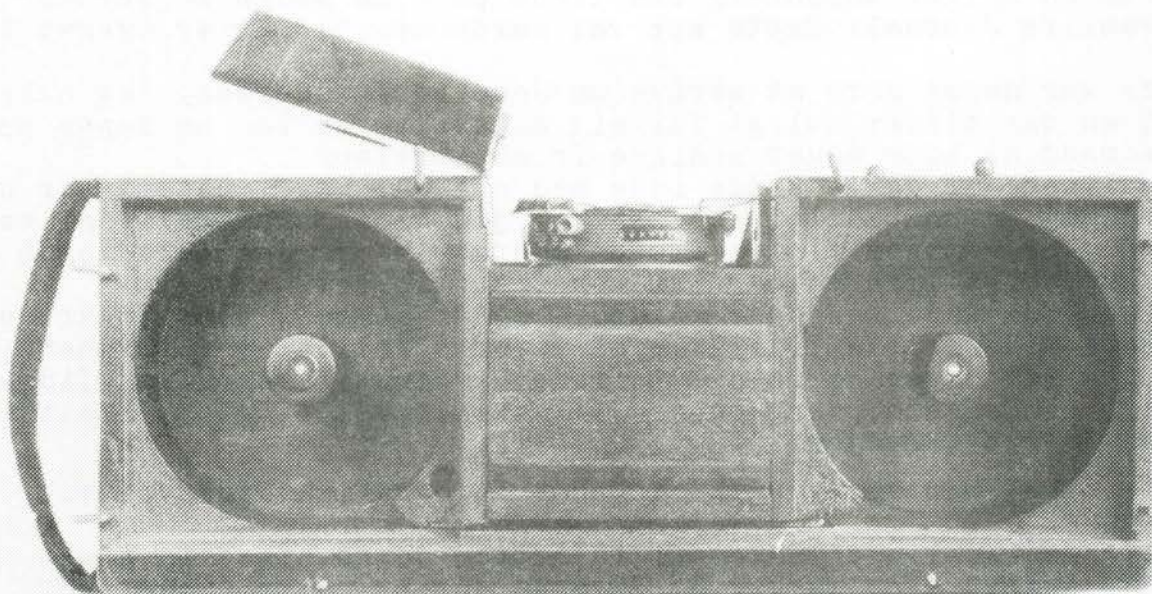
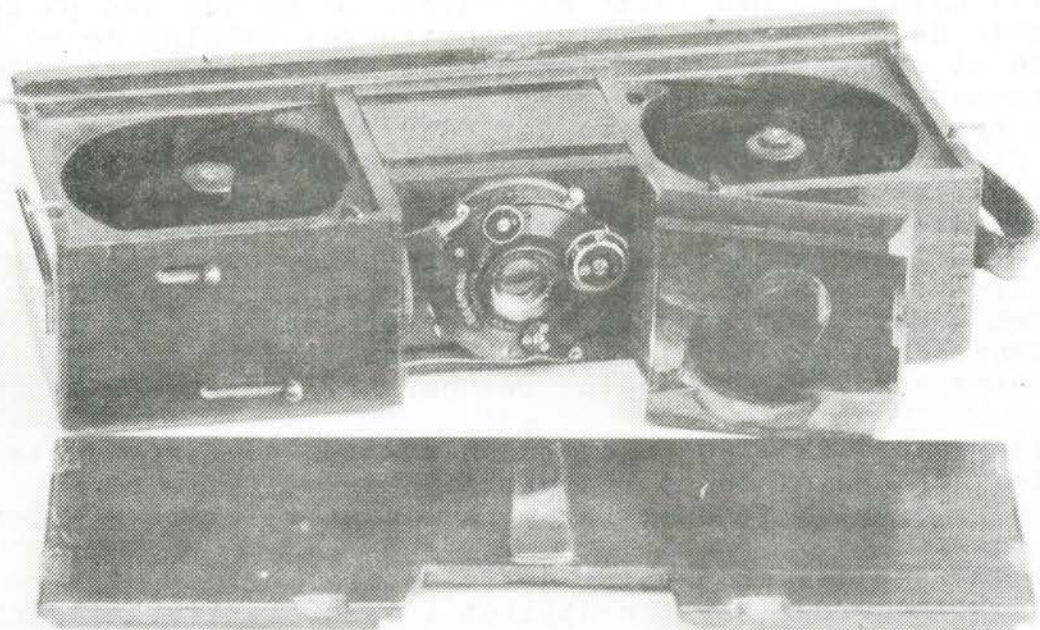
Levende billeder.

Da det i 1895 rygtedes, at brdr. Lumière i Paris havde konstrueret en maskine til optagelse og gengivelse af levende billeder, vakte interessen hos Elfelt. Han havde forretningsmæssig forbindelse med Lumière og søgte at købe en af de nye apparater. Han rejste endda til Paris for at forhandle om det. Men Lumière brødrene ville ikke sælge. Opfindelsen var endnu så ny, og fabrikken uddannede selv fotografer og ønskede at beholde sit monopol.

Og så er det, at det fantastiske sker, at Elfelt efter hjemkomsten tager op til Nellerød, og her beskriver Lumières apparat for Jens Poul Andersen, så denne sættes i stand til at bygge et lignende apparat. Ja, lignende er nu ikke helt rigtigt. Den kan det samme, d.v.s. optage levende billeder på en filmstrimmel, men den håndsnilde mand lavede sin egen konstruktion. Med dette apparat optog Elfelt levende billeder i Danmark meget tidligt. Der er uklarhed om de første optagelser er fra 1896 eller 97. Men en kendsgerning er det, at dette samspil mellem en initiativfuld fotograf og en meget fingernem opfinder-snedker i landsbyen Nellerød bevirkede, at vi i Danmark har det største antal tidlige film næst efter Frankrig.

Nogle år senere byggede Jens Poul Andersen en forbedret optager til Elfelt. Den overgår i sin konstruktion samtidige fabriksfremstillede kinooptagere på flere punkter.

Man kan så spørge, hvorfor dette ikke fik betydning længere ud. Hvorfor startedes der ikke en produktion. Vi kender ikke svaret. Men ligger det ikke deri, for iagtageren i de da gældende omstændigheder? Værkstedet tillod ikke en større produktion på den håndværksmæssige basis. Og Elfelt fik det udstyr han skulle bruge fremstillet helt efter eget ønske og kan ikke have følt sig tilskyndet til at tage initiativer som grundlæggelse af større produktion. Det ville jo have været en stor opgave at lægge en produktion udenfor Jens Pouls værksted.

"Nellerød-kamera Nr. 313".

Kamera beregnet for uperforret 35 mm film. Kameraet rummer 10 meter film. Det giver ca. 160 optagelser i formatet 31x58 mm.

Det er fremstillet i 1916 til Ill. Familie Journals rejsende medarbejder globetrotteren Holger Rosenberg. Det indgik i 1960 i fotosamlingen på Danmarks Tekniske museum i Helsingør.

Men det eksisterer desværre ikke mere. Det tilintetgjordes ved branden i Juni 1978.

I S. Løvstads samling findes over 200 original-negativer taget i Afrika i 1930 med dette kamera.

Nr. 97, det laveste tal.

Jens Poul selv havde oplevet skuffelsen med opfindelser han havde solgt til udlandet. Han følte sig snydt. Og så var han på dette tidspunkt, da optager nr. 2 blev konstrueret omkring de 60 år og i færd med at slække på produktionen. Det kan vi bl.a. se på numre, han forsynede sine apparater med.

Jeg har søgt at registrere det, der findes i privat og offentlig eje af disse ting. Jeg har mødt enkelte ting som er tidlige konstruktioner, der er uden nummer. Det laveste tal er indtil nu: 97.

Det er et atelierkamera. Selv har jeg et rejsekamera til format 26x31 cm. Det har nummer 120. Et mindre hånd- og stativkamera i format 12x16,5 bærer nr. 273. Den første kinooptager har nr. 252 og den anden udgave nr. 280. Kun på et kamera har jeg sammen med nummerbetegnelsen også fundet et årstal, som stod på Firma Elfelts atelier, Østergade 25 i København. Det har nr. 275 sammen med årstallet 1904.

Dette kamera skiftede ejer på en auktion hos Brunn Rasmussen, Bredgade, København. Den 5 December 1980.

Den er nu indgået i fotosamlingen på Danmarks Tekniske Museum i Helsingør.

Det højeste tal er 320, og dette apparat hævdes at være det sidste J.P. Andersen har fremstillet i 1920. Det var tilgået fotosamlingen på Danmarks Tekniske Museum i Helsingør, men gik tabt ved branden på museet i Juni 1978, tillige med flere andre "Nellerød-kameraer". Bl.a. brændte her også det småbilledkamera som globetrotteren Holger Rosenberg benyttede på sine mange rejser for Ill. Familie Journal. Dette apparat havde nr. 313 og er bygget i 1916.

Der var meget mere at skrive om Jens Poul Andersen. Jeg håber at det en dag bliver muligt for mig at skrive en bog om denne specielle mand og hans meget gedigne frembringelser.. Skulle læsere af dette sidde inde med oplysninger, uanset hvor sparomme de måske end måtte være, så vil jeg være taknemmelig at høre fra dem. Der må også findes flere kameraer m.m.. Jeg hører også meget gerne fra læsere, der har kendskab til det.

Jens Poul Andersen døde i 1935 - 91 år gammel. Hans 80 årsdag omtales i tidsskriftet i 1924 - af Peter Elfelt. Men efter hans død i 1935 er der ingen nekrolog at finde i "Dansk fotografisk Tidsskrift". Den eneste, der kunne have skrevet det - Peter Elfelt - var død 3 år i forvejen.

Denne artikel har været trykt i Dansk fotografisk Tidsskrift. Nr. 2-1979.

Redaktionen har længe ønsket at få nettop denne historie i sit blad "Objektiv" - og takker S. Løvstad for at dette kunne ske, sammen med de fortrinlige billeder.

F.B.

Dansk fotografisk Tidsskrift Nr. 2-1979, med de dejlige billeder, her i farver, kan bestilles hos Redaktionen. Pris. Kr. 20.00.

I. P. Andersen Nellerød

reparerer Stativer og Kameraer samt modtager Bestillinger paa nye.

Indlevering: *Elfelt*, Østergade 24 K, eller *I. P. Andersen*, Nellerød pr. Helsingør. 318

Fremkaldertanke

i ethvert ønskeligt Format leveres direkte fra speciel Værksted; med Garanti og til moderate Priser.

Uffe Christiansen,
339 Glostrup. Tlf. Glostrup 309

Denne annonce findes i Dansk fotografisk Tidsskrift april 1933. Den aldrende J.P. Andersen, der her har været tæt ved de 89 år, har altså haft energi til stadig at tage sig af reparationer, ja modtager endog bestilling på nye kameraer. Annoncen er kun med denne ene gang.

S. Løvstad.

9000, Fotos

Af F. Berendt.

Medens vi venter på at "Nye" gamle apparater skal dukke op fra Martinus Petersens hånd - er det nok en historie værd at omtale hans fotografiske løbebane.

På et tidspunkt mellem 1911 og 1920 slog M.P. sig ned i Hadsund som erhvervsfotograf. Han overtog en forretning i ejendommen Storegade 39, Hadsund. Han overtog forretningen efter fotograf N.S. Jensen, som i byen havde ry for at være meget moderne og bruge smarte metoder til at hjælpe de ikke altid lige "smukke" modeller på vejen til større glansfuldhed. På hvilken måde fremgår af det her viste billede.

Dette fotografiske atelier førte M.P. videre igennem en menneskealder. De mange fotografiske optagelser, hvoraf de fleste på glasplade, blev sirligt sat i trækasse og gemt af vejen. I slutningen af 70'erne skal ejendommen i storegade restaureres og en historiestuderende fra Hadsunds Museumforening, Kjeld Villadsen kommer på sporet af de mange plader. En del af dem var allerede havnet på lossepladsen, men det lykkes Kjeld Villadsen at redde omkring 10.000 plader fra fortabelsen.

Da det viser sig at være en for stor opgave for Egnsmuseet, der ikke har midler til en kopiering af de mange plader, tager man kontakt med Det Kgl. Biblioteks billedarkiv, og her finder man samlingen så værdifuld, at man gerne ser den overført til Hovedstaden. Her er man nu gået i gang med at fremstille billedkopier af de mange tusinder glasplader.

Over 90% af de mange optagelser er portrætbilleder, dette indebærer at Hadsund er den by i Danmark som er talmæssigt bedst repræsenteret hvad angår billeder af dets bysbørn.

Mange af byens grundlæggere - pionererne, der slog sig ned på skrænterne mod Mariager fjord, som forfatteren Hans Kirk skriver i sine bøger.

De fleste billeder er landboer, som måske, den eneste gang i sit liv kom til byen og blev foreviget i deres søndagstøj hos "kul-peter".

Man ser billeder fra store bryllupper med 300 gæster, til Hans og Signes krondiamantbryllup med to. Soldaterkamerater samlet om deres fane, store familier med hestevogn på skovtur i Linddalene, et yndet udflugtssted tæt ved byen. Der findes billeder af garvede fiskere stillet op til posering med hele deres besætning nede ved fjorden.

Glemmes må ikke de mange prægtige typebilleder af syre-søren,

9000, Fotos

Af F. Berendt.

Medens vi venter på at "Nye" gamle apparater skal dukke op fra Martinus Petersens hånd - er det nok en historie værd at omtale hans fotografiske løbebane.

På et tidspunkt mellem 1911 og 1920 slog M.P. sig ned i Hadsund som erhvervsfotograf. Han overtog en forretning i ejendommen Storegade 39, Hadsund. Han overtog forretningen efter fotograf N.S. Jensen, som i byen havde ry for at være meget moderne og bruge smarte metoder til at hjælpe de ikke altid lige "smukke" modeller på vejen til større glansfuldhed. På hvilken måde fremgår af det her viste billede.

Dette fotografiske atelier førte M.P. videre igennem en menneskealder. De mange fotografiske optagelser, hvoraf de fleste på glasplade, blev sirligt sat i trækasse og gemt af vejen. I slutningen af 70'erne skal ejendommen i storegade restaureres og en historiestuderende fra Hadsunds Museumforening, Kjeld Villadsen kommer på sporet af de mange plader. En del af dem var allerede havnet på lossepladsen, men det lykkes Kjeld Villadsen at redde omkring 10.000 plader fra fortabelsen.

Da det viser sig at være en for stor opgave for Egnsmuseet, der ikke har midler til en kopiering af de mange plader, tager man kontakt med Det Kgl. Biblioteks billedarkiv, og her finder man samlingen så værdifuld, at man gerne ser den overført til Hovedstaden. Her er man nu gået i gang med at fremstille billedkopier af de mange tusinder glasplader.

Over 90% af de mange optagelser er portrætbilleder, dette indebærer at Hadsund er den by i Danmark som er talmæssigt bedst repræsenteret hvad angår billeder af dets bysbørn.

Mange af byens grundlæggere - pionererne, der slog sig ned på skrænterne mod Mariager fjord, som forfatteren Hans Kirk skriver i sine bøger.

De fleste billeder er landboer, som måske, den eneste gang i sit liv kom til byen og blev forevigtet i deres søndagstøj hos "kul-peter".

Man ser billeder fra store bryllupper med 300 gæster, til Hans og Signes krondiamantbryllup med to. Soldaterkamerater samlet om deres fane, store familier med hestevogn på skovtur i Linddalene, et yndet udflugtssted tæt ved byen. Der findes billeder af garvede fiskere stillet op til posering med hele deres besætning nede ved fjorden.

Glemmes må ikke de mange prægtige typebilleder af syre-søren,

Belyst af S. Løvstad.

Min barndoms by i ord og billeder

De fleste, ikke altfor fotohistorisk kyndige, anser dette at kunne fotografere i farver for at være noget der først blev muligt engang i 30'erne. Dette er forsåvidt rigtigt, som de også i dag kendte (om end senere forbedrede) farvefilm Kodachrome og Agfacolor, fremtrådte på markedet omkring 1936, og bevirkede at farvefotograferingens opsving tog fart.

Man havde nemlig kunnet farvefotografere i ganske mange år allerede da. Men der har været tale om plader (glas), og teknikken var beværlig. Bl.a. var lysfølsomheden ringe, og disse farveolader vandt ringe udbredelse.

Mange havde i forrige århundrede eksperimenteret for at finde frem til brugelige fotografiske plader, der kunne gengive naturens farver direkte. Det havde været en gammel drøm lige fra fotografiens allerførste dage. Det blev brødrene Auguste og Louis Lumière i Paris, der først bragte en farveplade på markedet. Det skete i 1907. Opfindelsen omtales første gang indgående her i landet i "Dansk Fotografisk Tidsskrift" nr. 9. 1904.

Trefarvefotografi havde været kendt længe, men var besværlig idet der skulle optages tre forskellige plader af det enkelte motiv, gennem hvert sit farvefilter. Aftryk efter disse plader, skulle så senere indfarves i hver sin farve, svarende til de benyttede filtre, og lægges nøje oven på hinanden, eller projekteres på et lærred med en tredelt projektor.

Det geniale ved Lumière farvepladerne var, at der ud over pladen var lagt et meget fint lag af indfarvede stivelseskorn. Disse korn var nogenlunde ligelig fordelt mellem grønne, orangerøde og violette indfarvninger.

Kort fortalt havde disse korn til opgave under eksponeringen, at lede motivets farvede lys til den rette sværtning af den følsomme emulsion bag resp. farvede korn. Efter fremkaldelsen (omvendeprocess) udgjorde de samme korn selve farven i det færdige billede, idet en del af farvekornene der ikke skulle bruges til billeddannelse i fremkaldeprocessen var endt med at være dækket af sort sølv (ved reeksp. og fremk), medens de billeddannende dele af pladens farvekorn frigøres for bromsølv i fikserbadet, og således fremtræder klart gennemskinnelige.

Eksempel: I en grøn farveflade vil der altså kun komme lys igennem de grønne korn lig med ca. 1/3 af pladens samlede flade, medens 2/3 vil være uigennemtrængelig for lys. Dette giver altså et ret mørkt billede. Pladerne solgtes under navnet: Autochrome (automatisk farvegengivelse).

Som det fremgår af den folder der blev udsendt sammen med GLIMT, er der nu i Odense udgivet en lokalhistorisk bog, i hvilken der bl.a. er gengivet 30 fine optagelser taget på Lumière Autochrome plader. Reproduktionsfirmaet "Odense Reproduktion" fortjener ros for det fine arbejde der her er præsteret. For en Autochrome plade opfører sig slet ikke som de i dag kendte farvediafilm, når der skal fremstilles farveseparationer.

Jeg kan varmt anbefale, de der ikke allerede har reageret på forudbestillingstilbudet, at anskaffe bogen. Det var ikke mange der gik i gang med disse plader.

Jeg har i min samling en del, men der er meget langt imellem at jeg støder på dem.

Bogen udkom den 13 nov., og ved den lejlighed fremviste jeg de originale optagelser med et af mine gamle projektorer. Billederne er i formatet 12x16,5 cm. Jeg kom ind i sagen da man søgte oplysninger om Autochromeplader.

For fuldstændighedens skyld skal tilføjes at Agfa kom med en nogen-

lunde tilsvarende farveplade i 1916, og man kender også farveraster film (Kodacolor 16 mm fra 1928, samt Agfacolor linseraster film fra 1932, 24x36 mm).

Nu fra trediveernes midte er det virkelig farvefotograferingens æra der bliver indledt.

Det er intet mindre end en sensation, at så mange gode velkomponerede og veleksponerede farveoptagelser af så tidlig herkomst (1912-15) nu er blevet tilgængelig for offentligheden gennem denne bogudgivelse.

Publiceret første gang i "Fotohandleren".
Nr. 4/1981.
Venligst tillet os til rådighed af Sigfred
Løvstad. Herning.

EFTERSKRIFT.

Ovenstående er skrevet til Danmarks Fotohandlerforenings medlemsblad. Efter at Flemming Berendt har læst bogen, er han blevet så begejstret at han gerne vil gøre rigtig opmærksom på denne fine bog, der ikke blot er en barndomsskildring, men i højeste grad også af høj fotohistorisk værdi - ikke mindst på grund af de 30 meget fine farveoptagelser.

Og hvordan fandt man så frem til disse gamle farveoptagelser? I slutningen af 80'erne kan Odense by runde 1000 år. Som et led i jubilæumsarrangementerne har man bl.a. søgt efter ældre odenseborgeres barndomsbeskrivelser. Kylie Topp var en af de der meldte sig. Dele af den forliggende bog har kunnet læses i artikler i Odense aviser.

Kylie Topp havde længe haft ønske om at kunne udgive hendes erindringer i bogform. Een gang tidligere var det lige ved, men kort før det berammede udgivelsestidspunkt, kom udgiveren at meddelte at det slet ikke blev til noget. Men en søn af en skoleveninde fra dengang Kylie gik i Frk. Wintelers skole i Odense, er i dag indehaver af Odense Reproduktion. Da han - Torben Axelsen - fik set på materialet, og jo ikke mindst de mange fine farvebilleder, besluttede han sig for at forestå udgivelsen.

Han ville gennem bogen gerne vise hvad Odense Reproduktionsanstalt formåede. Og det har ikke været nogen let opgave, men den er løst overmåde fint.

S.L.

Photografica
Skindergade 41.
ol 12 62 52.

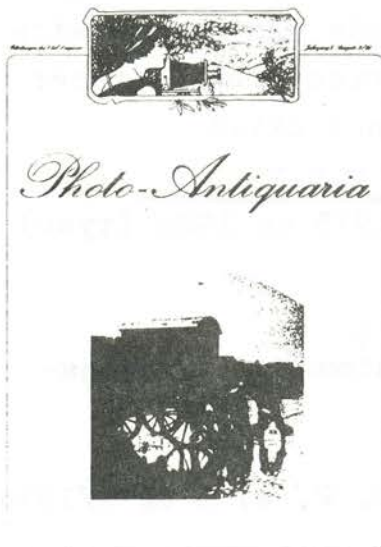
Har denne fine bog på lager, samt
poster den gerne udenbys.

DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB.

Det er med glæde at vore forsøg på at sprede større kendskab til vort virke udadtil har båret frugter, her er et udpluk af hvad andre skriver om os.....

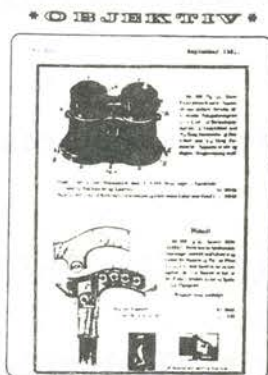
Vi har desuden fået et medlem i U.S.A. og Japan, hvorfra vi til næste sæson kan forvente spændende "gammelt" nyt.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Das ist der Name der danischen Photosammler-Vereinigung. Ihr Präsident F. Berendt schickte uns ein

Exemplar der viermal jährlich erscheinenden und inzwischen in der 21. Nummer vorliegenden Clubzeitschrift „Objektiv“. Wer glaubt, dänisch lesen zu können, kann sich wegen Mitgliedschaft und Abonnement an F. Berendt, Teglgårdsvej 649, DK-3050 Humlebaek, Danmark wenden.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Fra det ansete "Club Daguerre". Vesttysklands største klub med over 600 medlemmer.

FOTO AVISEN

1

20. årgang 1982

Der bliver meget spændende at se på, når Danmarks tekniske Museum til april — i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab — åbner sin store fotoudstilling.

For nu at nævne lidt fra den foreløbige liste:

Daguerre-kameraer, rejse-kameraer, trope-kameraer, spion-kameraer, Nellerødkameraer, Elfelt-kameraer, andre atelier-kameraer, stereo-kameraer, box-kameraer, klap-kameraer, udtræks- og bælg-kameraer, refleks-kameraer, målsøge-kameraer, pressefoto-kameraer, panorama-kameraer, straks-kameraer og

— camera obscuraer.

Der vil blive demonstreret sfærisk aberration, astigmatisme, dybdeskarphed og billedannelse ved hulspejl, termografi, holografi, autordiografi og neutroradiografi. Hvad det så er.

Hertil kommer en masse fotografier — naturligt nok. Men det bedste er næsten, at en særlig afdeling for amatør-fotografiapparater også vil omfatte de bedste af de mange kameraer, som rare bagsidelæsere i fjor sendte til museet som gave.

Nationalmuseet har supple-

ret med adskillige udstationeringer fra depoterne i Brede — så det bliver alt i alt en stor oplevelse.

Forinden holder Danmarks tekniske Museum dog premiere 2. marts på særudstillingen "Teknik i hjemmet — for 75 år siden".

Den holdes i samarbejde med Skoletjenesten — og for manden for dennes repræsentantskab, borgmester Bent Nebelong, har lovet museumsdirektør K. O. B. Jørgensen at komme til Helsingør den dag og åbne de gamles hjem.

Dansk Fotohistorisk Selskab
Vor tidsalder er præget af avanceret teknik, som vi daglig kommer i forbindelse med i vort arbejde og i vort

ber-
ken — eller
historien om denne
indsats og dens resultater
spændende som nogen roman.
DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB er en sammenslutning af mennesker, for hvem det er en hobby at studere fotografiets udvikling, at samle på fortidens mere eller mindre primitive kameraer, på gamle fotografier, på fotolitteratur, og hvad der ellers kan høre ind under begrebet foto — og naturligvis også de levende billeder.

Selskabet, der blev grundlagt i 1975, og har hjemsted i København, har et beskedent medlemsstal, hvilket betyder, at vi alle kender hinanden og kan have det hyggeligt ved vore månedlige mødeaftener, hvor medlemmerne medbringer de apparater, billeder etc., som de synes, at andre kunne have lyst til at se og røre ved (det får man vist aldrig i et museum).

Endvi

foranst

ner, hvo

sælge o

des me

om foto

lemmer

svært t

der opby

Årsko

beløb af

bor uden

Indmel

præsider

tedam D

Fotografiens

historie

gennem

tiderne

... en stor

udstilling

Dansk Fotohistorisk Selskab, der blev stiftet i 1975, har sammen med Teknisk Museum i Helsingør planer om en stor udstilling i afdelingen på Nordre Havnevej til april.

På ca. 200 kvm vil man udstille kameraer og tilbehør samt gamle fotografier m.m. — altså et meget spændende område inden for fotografiens historie.

DFS udsender til medlemmer et medlemsblad, hvor mange pudsige historier om gamle kameraer m. m. er med.

Mange medlemmer har selv samlet på gamle kameraer, og der nævnes flere kendte danske samlinger. Også et interview med Arne Reimann, Foto Mekanisk Museum, fortæller om planerne omkring et dansk fotomuseum.

Seriøse henvendelser vedr. DFS kan rettes til selskabets præsident, Andreas Trier Mørch, Sortedams Dossering 95 A, 2100 København Ø - Tlf. (01) 26 00 21.

Dagbladet "Politikens" første omtale af udstillingen i Helsingør til foråret.

Der kom et brev.....

Vigerslev 3ode November.
1898.

Hr. Fulgraf.

Undskyld at jeg sender disse Fulegrafier tilbage men di er rigtigt nok ikke som jeg havde vende. Fordetførste er Di saa skæve i Kroppen sa di helder heldt ind over bordet som jeg staar op ad og for det andet er Skoene saa vide som man skulde tro at jeg havde gaaede i det væste Vejstøv med dem. Saa vil jeg bede dem om at rette lidt paa dem ftersom jeg har betalt Dem for derres Arbejde mener jeg ogsaa at faa regolite Vare for en anden Gangs Skyld.

Købes Min Ardres er Jens Nielsen, o.s.v.

Indholdsfortegnelse til LEICA FOTOGRAFIE 1972, 1973 og 1980 (tysk) evt. kopier.

OBJEKTIV nr. 1 - 2o.

Brugsanvisning (evt. kopi) til Wenzel Filtron Automator farveanaly sator.

Sælges eller byttes

LEICA FOTOGRAFIE (tysk) 2 og 3/1968, 2 og 6/1969, 2, 4, 5 og 6/1970 5 kr. pr. stk.

Rolleiflex med Tessar 3,5, taske modlysblænde, filtre 125o kr.

Søren Kristensen, Godthåbsvej 172 st.th. 2000 København F (ring evt. om dagen på (ol) 11 62 6o, lok. 2487)

Sætternissen beklager....

Kodaks tørpladefremstilling kom som enhver ved først i året 1879-188o, og ikke som skrevet står på side 18. 1875.

På alle medlemmers vegne takker jeg for den store imødekommenhed ved salg af mine små annoncer, uden disse var det ikke muligt at fremtrykke dette blad. Tusind tak. F.B.

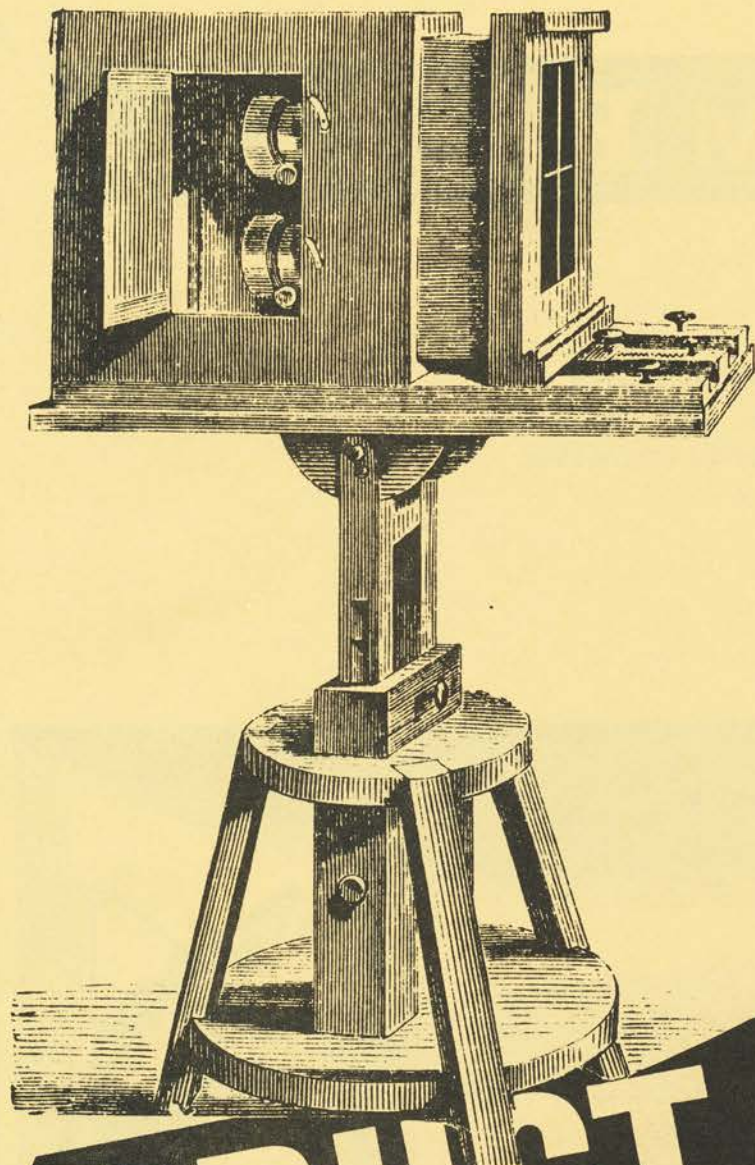
Min omtalte store Foto-udstilling i Njal-fotos nye lokaler, skulle nu omsider være på plads. Man er hjertelig velkommen derud. Men ring først så du ikke går forgæves. ol 54 55 9o. F.B.

"Herning Fotomuseum" er ikke en realitet, derfor hedder det: - et kommende Fotomuseum - som er under opbygning af Sigfred Løvstad, med "g" hvis adresse nu er: Finlandsvej 5. 74oo Herning. (o7 12324o) und'gyld.

god sommerferie!

En af vore tidligere foredragsholdere Lektor i Fotografi. K.Helmer-Petersen er blevet hædret med Kunsthåndværkets Årspris for 1981..... Tillykke med det.

Størrelse: 103/4x141/2x161/2
 Linse: 4 stk. Petzval, Paris
 180 mm, f/5
 Lukker: Ingen.
 Søger: Ingen, Matskiven
 bruges som focusering.
 Kabinet: Forskydeligt ka-
 binet i rødlig mahogni.

BRUGT FOTO

Vi ka' li' at handle

CENTRUM

Specialforretning i nyt og

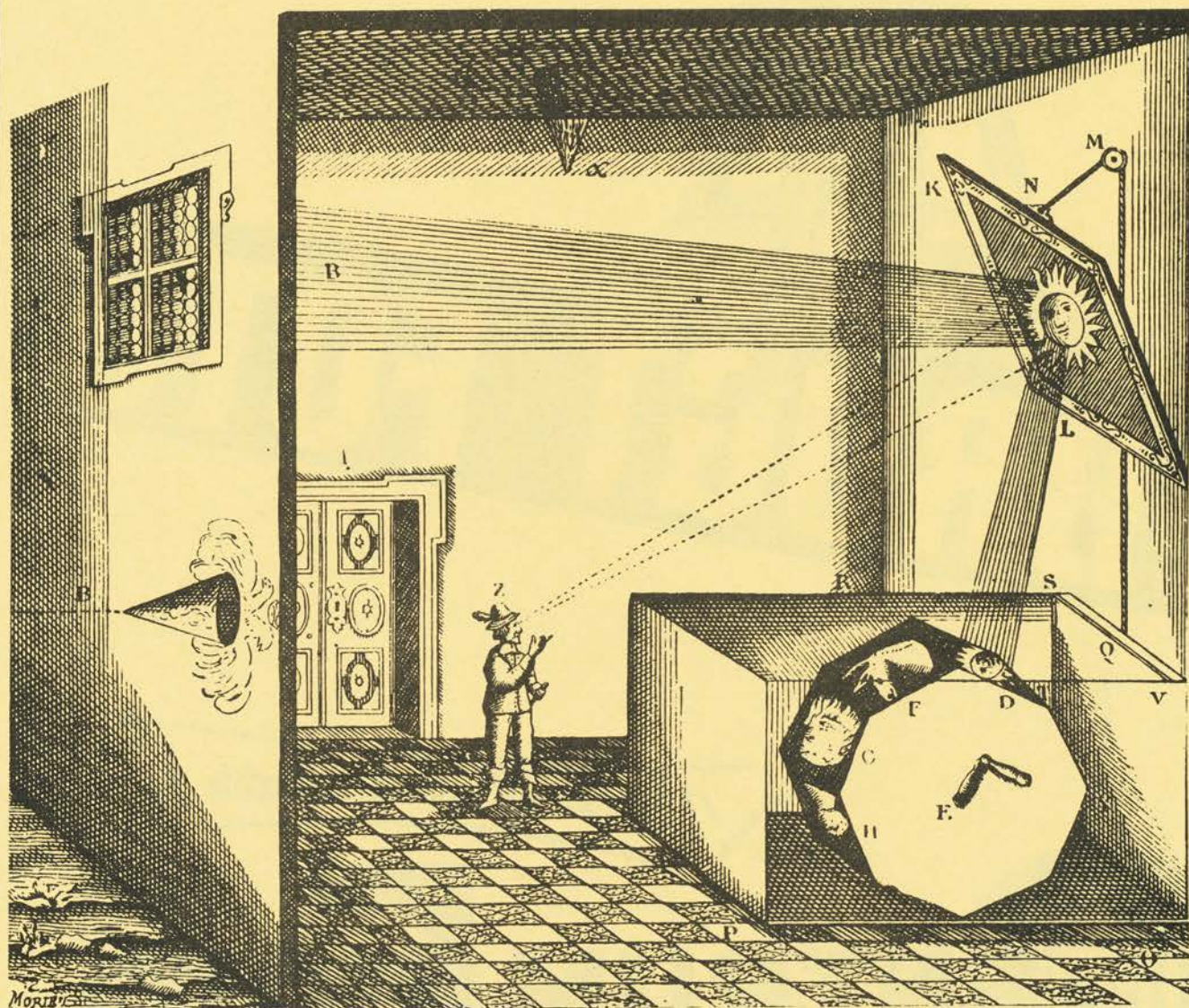
FOTO

brugt fotoudstyr

ISTEDGADE 24. 1650 København V. ol 21 61 67

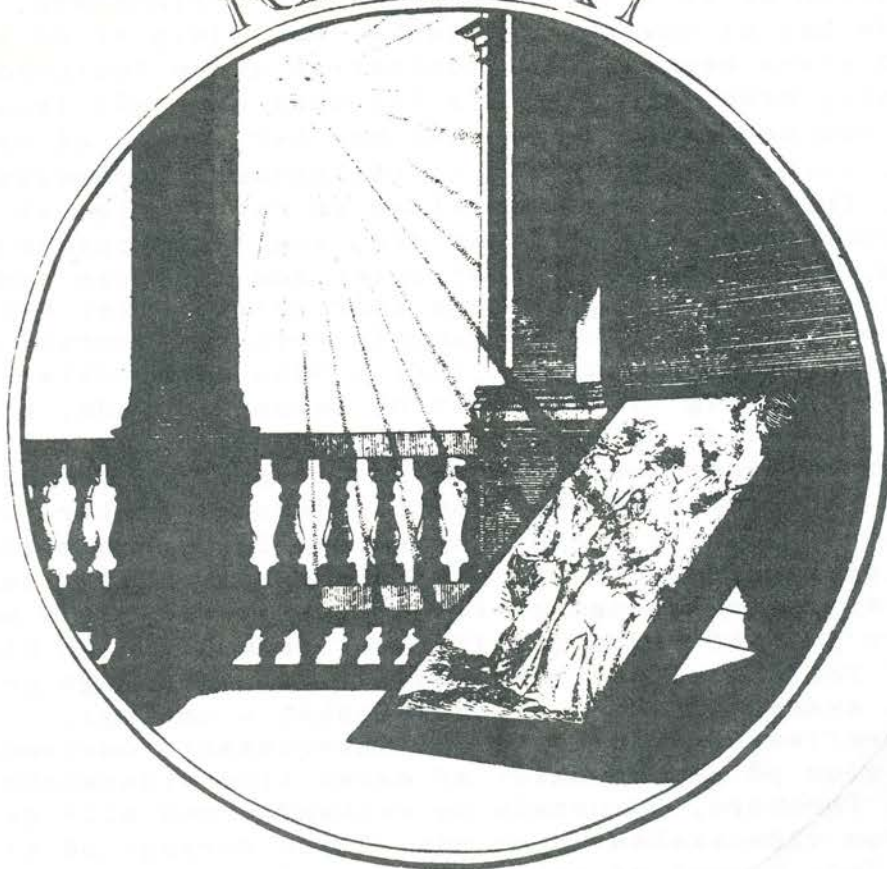
HØRSHOLM FOTO ApS

HOVEDGADEN 35
2970 HØRSHOLM
TELEFON (02) 860350

Jesuittermunken Athanasius Kircher's opstilling til fremvisning af bevægelige billeder. Anno 1670. Han levede fra 1601 til 1681.

RENOVAT

Den italienske kunstner og videnskabsmand Leonardo da Vinci, (1452-1519) skriver i sit værk: "Codex atlanticus" følgende:

Når billederne af belyste genstande trænger ind i et meget mørkt rum gennem en lille, rund åbning, så vil du, dersom du opfanger dette billede på et hvidt papir, se alle genstandene i deres naturlige former og farver. De bliver mindre i størrelse og fremtræder omvendt på grund af den nævnte gennemkrydsning: dersom billederne kommer fra et af solen belyst sted, ser de ud, som om de var malede på papiret, som bør være meget tyndt og må betragtes fra bagsiden.

Åbningen må være lavet i en meget tynd jernplade.

Vi får her for første gang i historien en komplet beskrivelse af hul-cameraet, (Camera obscura) med det gennemsigtige stykke papir som matskive.

Med udgangspunkt i dette vil vi følge vejen frem mod det endelige mål, nemlig et fotografi der kunne fastholdes. (Fikseres).....

Daguerre

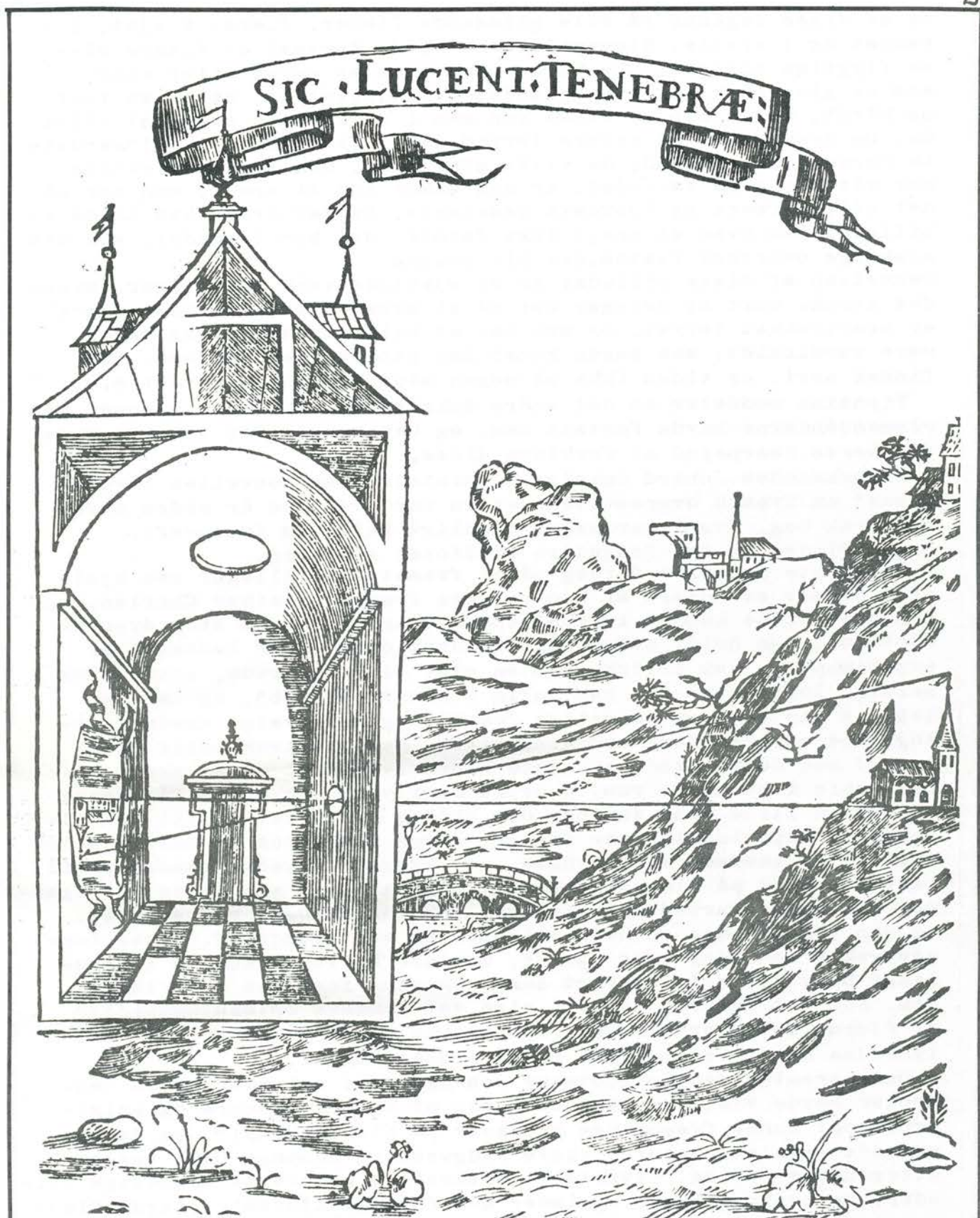
Fotografien er en af de vidunderligste opfindelser, som vort århundrede har at opvise. Den tanke, ved hjælp af et apparat eller ved visse kemiske forbindelser at kunne fastholde et billede af alt, hvad der viser sig for vort øje, går langt tilbage i tiden, den menneskelige fantasi har her, som i så mange andre tilfælde, været forud for den virkeliggjorte opdagelse eller opfindelse, fra tanken til udførelsen er der hyppigt et langt spring gennem århundreder, og ofte har den, som løser opgaven ikke nogen anelse om, at den tanke han betragter som sin, den opdagelse eller opfindelse, som virkelig er hans står udtalt eller antydnet som en mulighed i et eller andet gammelt værk fra længst henrundne århundreder. At hæve sig op i luften uden forbindelse med jorden, at meddele sig til hinanden på lange afstande, at sejle foruden vind o.s.v. er tanker, vi finder udtalte som muligheder længe før luftballonen, den elektriske telegraf og dampmaskinens opfindelse. Undertiden må den exakte videnskab erklære sådanne, som muligheder fremsatte tanker for uopnåelige drømmebilleder. Gennem flere århundreder var det således en yndlingstanke for en stor del af menneskeheden at fremstille et Perpetuum mobile, at ville lave guld af andre metaller, at fremstille en Elixir hvorved man kunne forlænge livet langt udover de sædvanlige grænser, til alt dette svarer nutidens naturvidenskab - umuligt. Ved fotografien er imidlertid den interessante omstændighed, at mænd som stod på højdepunktet af deres tids videnskabelighed, udmærkede forskere, udrustede og velkendte med alle de hjælpemidler, som videnskaben kunne yde, havde forsøgt på at frembringe et billede tegnet af naturen selv ved sollyset og at fastholde dette billede, at frembringe billedet lykkedes til en vis grad men at fastholde det, fæstne det med blivende holbarhed på papir lærred eller andet underlag, det erklærede de efter mange forsøg for en umulighed. At løse opgaven blev forbeholdt en mand, som ikke var i besiddelse af naturvidenskabelige kundskaber, som måtte famle sig frem efter de stoffer, de skulle anvende, som ikke kendte disse stoffers kemiske indvirkning på hinanden, men som var begavet med den ihærdighed og den faste tro på muligheden af at nå målet, der er egen for opfindere.

Allerede de gamle alkemister kendte en kemisk forbindelse, som nu kaldes Klorsølv, mensom i ældre dage havde navnet Hornsølv, fordi den, efter at være smeltet og atter afkølet, har et hornagtigt udseende og er som horn at skære i. Dette stof er hvidt, men påvirkes let af sollyset, hvorved det antager en mørk farve, der til sidst bliver mørkviolet, næsten sort. Den første, som man ved omtaler dette forhold, er Fabricius ab Aquapendente (berømt Anatom og naturforsker, levede i Padua, født år 1537, død år 1619)

Imidlertid varede det længe, inden nogen fandt på at benytte dette forhold til at frembringe tegninger ved sollysets hjælp. Iøvrigt skal det straks bemærkes, at alle sølvsalte påvirkes af lyset om end i forskellig grad.

En ganske mærkelig antydning af den nuværende fotografi finder vi i en bog trykt i Cherbourg år 1760, som hedder "La Giphantie", den er skrevet af en mand ved navn G. Tiphaine, af bogstaverne i hans navn dannede han titlen på bogen, han beskriver i denne på underholdende måde sine visioner, anskuelser og erfaringer.

"Under en storm bliver Tiphaine en dag ført til elementåndernes palads, og af deres overhoved indviet i deres arbejde og hemmeligheder. Du ved, siger åndernes fyrste til ham, at lysstrålerne, som kastes tilbage fra de forskellige legemer, giver et bille-

de af disse legemer på alle glinsende flader, f.eks. i øjet, i vandet og i spejle. Elementånderne havde forsøgt at fixere disse flygtige billeder. De havde sammensat et meget fint stof, som er aldeles klæbrigt, og meget tilbøjeligt til at blive tørt og hårdt, ved hjælp af samme kan man i et øjeblik danne et billede. De overtrække et stykke lærred med dette stof, og bringe dette foran den genstand, de ville afbillede. Den første virkning, der viser sig på lærredet, er den samme som et spejl, man ser på det alle nærmere og fjernere genstande, hvorefter lyset kan kaste et billede. Men hvad et spejl ikke formår, det kan lærredet, ved det klæbrige overtræk fastholdes billederne.

Dannelsen af disse billeder er et øjeblikks værk, man tager lærredet straks bort og bringer det på et mørkt sted. En time senere er overtrækket tørt, og man har et billede, som er så meget mere værdifuldt, som ingen kunst kan gengive den sandhed, som findes deri, og tiden ikke på nogen måde kan ødelægge det o.s.v."

Tiphaine meddeler en del andre enkeltheder om denne proces, som elementånderne havde fortalt ham, og han henstiller til sin tids fysikers skarpsind at forklare disse.

Franskmanden Jobard omtaler i "Histoire des nouvelles inventions" en fransk oversættelse af en for over 300 år siden skreven tysk bog, hvori der meget tydeligt tales om fotografi. Bogen findes på Det Kongelige Bibliotek i Berlin.

De første positive forsøg på at fremstille billeder ved hjælp af Klorsølv er udført af den berømte franske fysiker Charles, opfinderen af de kendte luftballoner. Charles var en stor experimentator, han holdt offentlige foredrag over fysik ledsaget af eksperimenter, som tiltrak ham en stor tilhørerkreds, efter sine heldige luftfarter fik han bolig i Louvre år 1785, og her var det, at han for den kongelige familie og en udvalgt kreds foretog sine eksperimenter med klorsølvet. Han overtrak papir eller lærred med dette stof, anbragte Klorsølvpapiret på en skærm eller tavle i et mørkt rum, hvortil dagslyset kun kunne få adgang gennem en lille rund åbning, der holdes tillukket indtil opstillingen i experimentet var færdig. Derpå anbragtes en person således mellem skærmen og åbningen, at skyggen af vedkommendes profil kastedes hvid på Klorsølvpapiret, når da lyset strømmede ind igennem åbningen, farvedes Klorsølvet omkring skyggen mørkeviolet, og han fik således en hvid silhouet på sort baggrund. Disse forsøg vakte den gang stor opsigt, men når billedet kom ud i dagslyset blev det hele hurtigt sort. Charles forsøgte at "fixere" dem, som det kaldes, det vil sige ved kemiske opløsningsmidler at fjerne det Klorsølv, som lyset ikke havde påvirket, men det lykkedes ham ikke at finde noget middel dertil.

Den berømte svenske apoteker Scheele samt naturforskeren Sennebier havde vist, at man ved hjælp af Camera obscura og solmikroskopet kunne frembringe billeder på Klorsølvpapir, og de udmærkede engelske naturforskere Wedgwood og Humphry Davy optog atter disse forsøg, navnlig at fremstille naturvidenskabelige billeder. De bestrøg papir og læder med fugtigt Klorsølv, lagde flade genstande derpå t.ex. blade insektvinger, glasmalerier, silhouetter, det hele blev anbragt mellem to glasplader og en kort tid udsat for sollyset, man fik derved et negativt billede af genstanden d.v.s. de mørke partier i denne var gengivet ved hvide streger, som dannede billedet sværtet af sollyset - billedet forsvandt.

Davy anstillede mange forsøg for at finde en metode til at gøre billedet holdbart, at fæstne eller fixere det, som det kaldes, dette skulle navnlig ske ved et stof, som kunne opløse det Klor-sølv, der ikke var blevet påvirket af sollyset, men et sådant stof fandt Davy ikke, og år 1802 erklærede han opgaven for uløselig. Derpå henfaldt disse forsøg til forglemmelsen.

Imidlertid levede i Frankrig en mand, Joseph Nicéphore Niepce (født 1765, død år 1833), som ved et tilfælde havde iagtaget den virkning, sollyset udøvede på på et helt andet legeme end Klor-sølv, hvorefter han begyndte at arbejde på at fremstille et billede efter naturen tegnet ved sollyset. Niepce havde været officer men levede et stille liv på landet i sin fødeby Chalon sur Saone, han var i besiddelse af en lille formue, og den og hele sit øvrige liv ofrede han på eksperimenter, som han begyndte i året 1813.

Det stof Niepce anvendte var en særegen sort asfalt, det første stof som man overhovedet har betegnet med dette navn, Bitumen eller Asphaltum judaicum, jødebeg, man fik det i ældre dage fra det Døde hav, hvor det svømmede på overfladen som sorte harpaxagtige masser, senere har man fundet flere andre steder. Niepce havde iagtaget, at denne asfalt udbredt i tynde lag blev bleget i lyset. Iøvrigt havde han ingen naturvidenskabelige for-kundskaber, og kendte intet til Wedgwoods og Davy forsøg.

Han konstruerede et Camera obscura, således indrettet, at han på den væg, på hvilken billedet kastedes ind ved linsen, kunne anbringe en meget glat poleret metalplade, som han havde overtrukket med et tyndt lag af asfalten. Til dette øjemed opløste han asfalten i lavendelolie, hældte opløsningen ud på metalpladen, når olien da var fordampet og harpixen fuldstændig tør, hvad der fremskyndedes ved at opvarme pladen, var den færdig til at anbringe i Camera obscura.

Apparatet blev da stillet overfor en eller anden ubevægelig genstand, f.ex. et træ, et hus, en del af landskabet, alt stærkt belyst af solen, og efter hendimod 8 timers forløb havde Niepce da et svagt billede af genstanden. Men her indtraf det samme tilfælde, som for de tidligere forskere, når asfalten havde været udsat i nogen tid for dagslyset, forsvandt billedet, idet hele laget blev bleget. Det gjaldt altså, at finde et eller andet middel til at fixere billedet.

Om at finde dette var Niepce 13 år, først 1826 lykkedes det ham at få nogenlunde brugbare plader, og midlet er meget simpelt, man vasker pladen med billedet med en blanding af 1 rumdel lavendelolie og 10 rumdele petroleum, herved opløses de dele af asfalten, som ikke er blevet påvirket af lyset. Niepce tænkte nærmest på at anvende de således erholdte plader til ætsning, for derpå at benytte dem til trykning, asfaltlaget beskyttede mod syrerens indvirkning under ætsningen, således at kun de steder, hvor asfalten var fjernet, blev fordybede. Det lykkedes ham også i Zink at fremstille flere sådanne ætsede plader, og han kaldte metoden Heliogravure. Men Niepces billeder led af en meget væsentlig fejl, på grund af den lange belysningstid, 8 timer forandrede solens stilling sig til genstandene, og disse viste sig derfor belyste på billedet fra to sider. Niepce arbejdede uophørligt videre på at forbedre metoden, men var yderst forsigtig og hemmelighedsfuld, for at andre skulle få nys om, hvad han allerede havde opdaget.

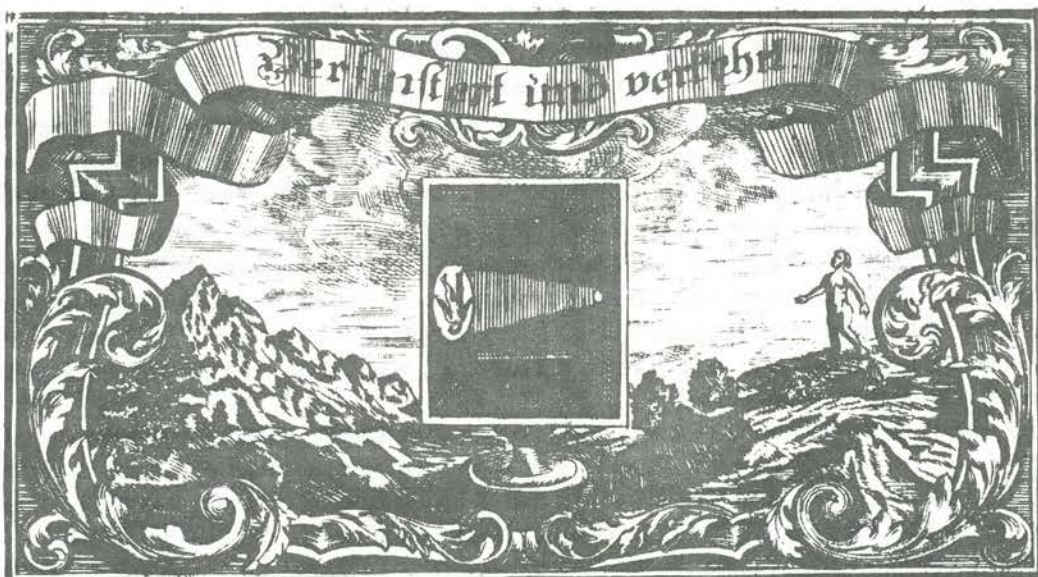

anno, 1700

Das erste Buch Cap. II. Erklärung des Kupfers.

Hier wird abgebildet die so genannte Camera obscura, welche ist, wenn die Stube bis auf ein Schößgen ganz verfinstert, und ein gewisses Glas vor das Schößgen gehalten wird, da geschicht es, daß die Leute, die auf der Gasse vorüber gehen, in der Stuben gesehen werden, aber doch also, daß sie ganz verkehrt auf den Köpfen gehen. Hiemit wird angedeutet, daß der Mensch durch den kläglichen Sünden-Fall in seinem Herzen und Verstand, leider! ganz verfinstert, ja ein verkehrtes Bild worden, nemlich aus dem Bilde Gottes ein Bild des Satans.

3.

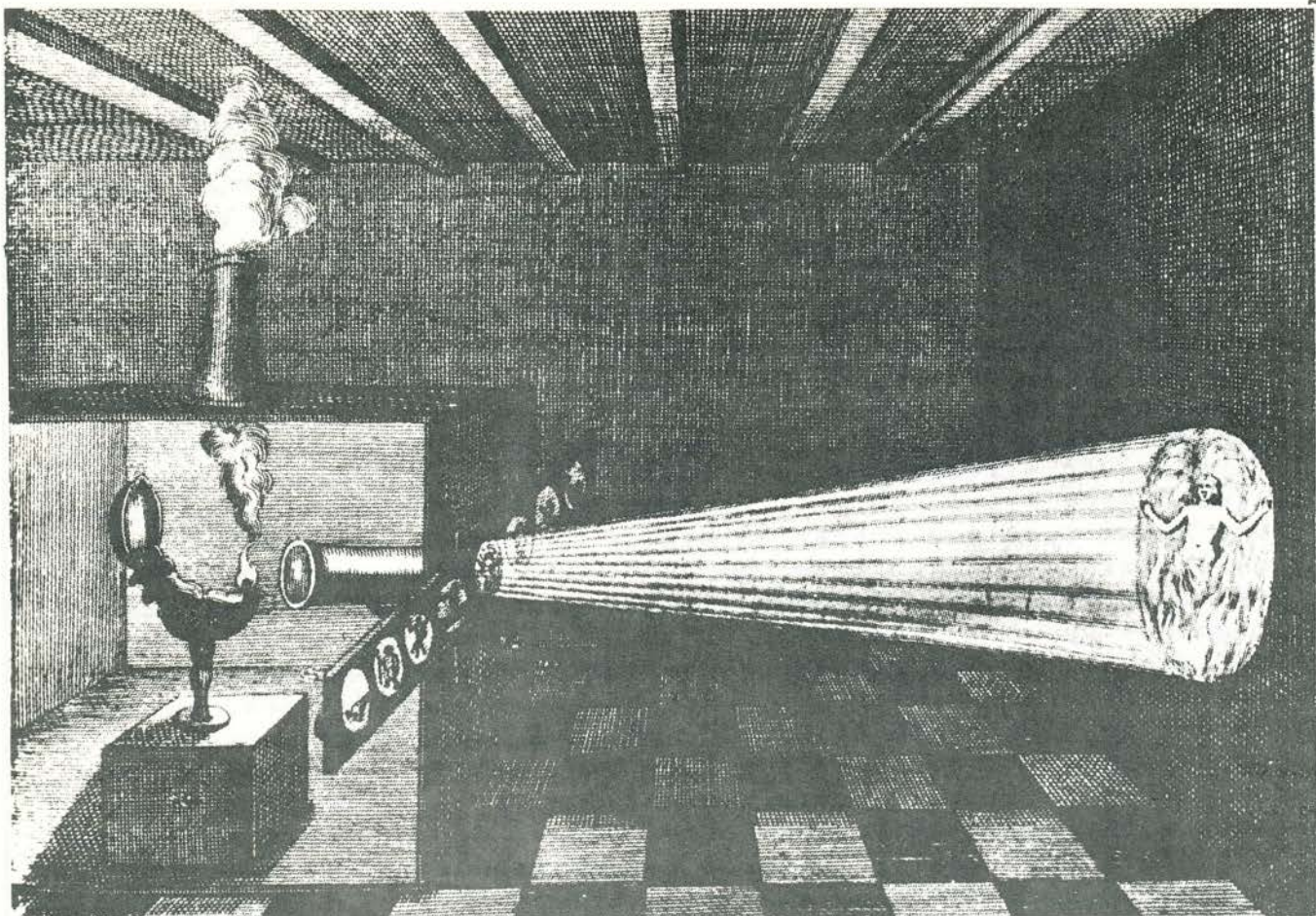
Ephes. 4. v. 18.

Ihr Verstand ist verfinstert, und sind entfremdet

KOBBERETS FORKLARING.

Her bliver det såkaldte camera obscura afbildet, hvilket er, når stuen på nær et lille hul er helt formørket, og et vist glas bliver holdt op foran det lille hul, da sker det, at menneskene, som går forbi på gaden, bliver set inde i stuen, men dog sådan, at de går helt omvendt på hovederne.

Hermed bliver antydnet, at mennesket ved det ynkelige syndefald i sit hjerte og forstand - desværre - helt er blevet formørket, ja er blevet et omvendt billede, nemlig fra et billede af gud til et billede af satan.

Laterna magica. "Der Tod mit Sanduhr" år 1671.

Kukassemand viser billeder på en markedsplads i året 1815.

En mand i Paris, Louis Jacques Mande Daguerre (født 1789, død år 1851), havde længe beskæftiget sig med at forsøge på at befæste spejlbilledet i Camera obscura. Han var kunstner af underordnet rang, havde noget talent for tegning, og havde i Paris indrettet et Diorama, hvortil han selv tegnede billederne ved hjælp af Camera obscura. Den berømte optiker Chevallier havde leveret apparater såvel til Niepce som Daguerre, og denne sidste fik af Chevallier at vide, at en mand i Provindserne beskæftigede sig med og tildels havde løst opgaven, at befæste spejlbilledet frembragt i Camera obscura.

Daguerre skrev straks til Niepce, men denne, som var tilbageholdende og forsigtig, svarede først efter 1 års forløb. I mellemtiden havde Niepce været i London, hvor en broder til ham levede, han havde fremlagt prøver på sin opfindelse i det kongelige videnskaberne selskab, men han vandt kun lidt sympati her. Endelig efter en længere tids forhandlinger sluttede han en kontrakt med Daguerre den 5 september 1829, og nu begyndte de at arbejde i fællesskab. Stadig gentagelser af de tidligere forsøg, stadig søgen efter nye midler, men uden at komme stort videre. For at få en fin glat plade at arbejde på anvendte Niepce forsøvede kobberplader, hvor sølvet da blev fint poleret. Når han havde fixeret sit billede, d.v.s. opløst den af lyset upåvirkede asfalt i petroleum og lavendelolie, medens den af lyset påvirkede var blevet uopløselig, fremkom det glinsende metal, og dette dannede en grell modsætning til asfaltbilledet, for at dæmpe på denne virkning og lægge lidt halvskygge i sit billede, udsatte han pladen for indvirkning af Joddampe.

Niepce tilsigtede alene herved at farve metallet, hvad han foretog sig i kemisk henseende herved, havde han ingen anelse om, og dog var han nærmere målets løsning end nogensinde tidligere.

Niepce har holdt stofferne i sin hånd til dannelsen af et langt fuldkomnere billede, end han kunne frembringe ved sin asfaltproces, men det lykkelige greb manglede han her, det faldt ham ikke ind, at han i Jodsølvet, som han dannede på pladen havde et hovedstof, et i langt højere grad af lyset påvirkeligt legeme end asfalten, han tænkte ikke på at anbringe sin joderede sølvplade igen i sit Camera obscura, han betragtede Jodet kun som et sværtningsmiddel. Efter et liv fuldt af rastløst arbejde mod målet, men uden at nå dette, uden at have set noget positivt til fredstillende resultat af sit arbejde døde han den 3 juli 1833.

Få år efter lykkedes det hans medarbejder Daguerre at opnå resultater, der bragte hans navn ud over Verden, og som betragtedes såvel af lægfolk som videnskabsmænd som noget aldeles uhørt på opfindelsernes område.

Daguerre arbejdede troligt videre, men pludselig, fortælles der, forsvandt han så og sige fra omverdenen, forsøgene var trådt ind i et nyt stadium, Daguerre havde gjort en opdagelse.

Man fortæller at det skete tilfældigt. En dag havde han ladet en ske ligge på en af de joderede sølvplader i vinduet, og da atter skulle benytte skeen, så han, at sollyset havde tegnet et omrids af denne, der hvor der var Jodsølv på pladen. Daguerre forkastede asfalten og gjorde forsøg med Jodsølvplader.

Men dermed var dog opfindelsen endnu ikke fuldt færdig, der måtte meget arbejde til endnu, megen studeren i kemiske og fysiske skrifter, og endelig var metoden helt færdig, Daguerre kunne i kort tid frembringe et billede af en hvilken som helst synlig genstand, og det med en naturtroskab og sandhed indtil de minste detaljer, som ingen kunst kan opnå, som den gamle Tiphonie havde sagt år 1760.

Daguerre meddelte den berømte franske videnskabsmand Arago sin hemmelighed, denne blev aldeles begejstret, og foreslog den franske regering at købe opfindelsen, for at den kunne blive almengode. Regeringen gik også ind herpå, i lighed med hvad andre regeringer i store lande havde gjort overfor andre opfindelser, og den fik opfindelsen for en meget billig pris, nemlig 6.000 Francs om året til Daguerre så længe han levede og 4.000 frs. til Niepces arvinger.

Den 19 august 1839 holdt Arago sin berømte tale i det franske Akademi om opfindelsen. Salen var propfyldt med mennesker, i de åbne døre stod folk på skuldrene af hinanden. Gangene var fyldte, ja helt ud på gaden trængte publikum sig sammen, for at høre om denne vidunderlige opfindelse, som den franske stat forærede verden, og som, man antog, vilde blive en levevej for mange mennesker. Der fortælles at da Arago i den historiske udvikling af forsøgene var kommet til asfalten, og meddelte, at man ved denne kunne frembringe et billede i Camera obscura, meddeltes dette af de foranstående til dem der var længere tilbage, og så fremdeles helt ud på gaden, hvor folk styrtede af sted for at skaffe sig det værdifulde stof, ja man fortæller, at der den næste dag intet jødebeg fandtes i Paris.

Daguerres metode, der efter ham blev kaldt Daguerreotypi, består i korthed i følgende.

En forsølvet kobberplade befries for fedt og poleres aldeles glat ved hjælp af fortyndet Salpetersyre og meget fint pulveriseret pimpsten, denne må danne et såkaldt "ufølbart" pulver.

Derpå bringes pladen i et mørkt værelse, hvor dagslyset ikke kan trænge ind, og den forsøvede side udsættes for dampe af Jod, indtil der er dannet et gult lag af Jodsølv. Herpå følger anbringelsen i Camera obscura, efter at dette er nøjagtigt indstillet efter genstanden, der skal afbildes. Såvel ved henbringelsen som fjernelsen fra Cameraet må pladen være indesluttet i lystæt æske, den såkaldte kasette. Efter at pladen har været exponeret i det optiske apparat, bringes den atter til det mørke kammer, i dette kan man lade et svagt lys falde ind igennem gult glas, eller benytte en lampe med gult glas, idet de gule stråler i lyset ikke påvirker Sølvsaltene.

Man ser da straks intet billede på pladen, men når man nu udsætter den for dampe af Kviksølv, fremtræder billedet tydeligt.

For at fixere det, blev det gentagne gange behandlet med en stærk opløsning af Klornatrium (kogesalt), som opløste det af lyset ikke påvirkede Jodsølv. Denne sidste proces gik temmeligt langsomt for sig, hvorfor det var en heldig forandring, der blev foreslået af John Herschel at erstatte kogesalt med svovlundersyrlet Natrium, hvilket salt med stor lethed opløser de i vand uopløselige sølvsalte, naturligvis forudsat at de ikke have lidt en adskillelse ved at udsættes for lysets påvirkning. Man har forklaret Daguerreotypprocessen således, at der hvor lyset traf Jodsølvhinden i Camera obscura, foregik en reduktion af Jodsølvet, således at der udskiltes metallisk Sølv i yderst finfordelt tilstand, og ikke synlig for øjet mellem det tilbageværende Jodsølv. Ved Kviksølv-dampene foregår da en amalgamerings af Sølvmolekylerne, idet Kviksølvet særlig fortætter sig på de steder, hvor det metalliske sølv fandtes, hvorved billedet blev synligt.

Adskillige forbedringer i metoden fulgte hurtigt efter. En mand ved navn Fizeau gjorde billedet mere holdbart, samt gav det større kraft og dybde, ved at udfælde en tynd guldhinde derover, dette sker ved at overhælde den svagt opvarmede plade med en opløsning af 1 del Guldklorid i 1000 dele vand, hvorved metallisk guld udskilles såvel på sølvet som kviksølvet.

Nyt Magasin

for

Kunstnere og Haandværkere

1839

PRAKTISK BESKRIVELSE AF FREMGANGSMÅDEN MED DAGUERREOTYPI
AF DAGUERRE.

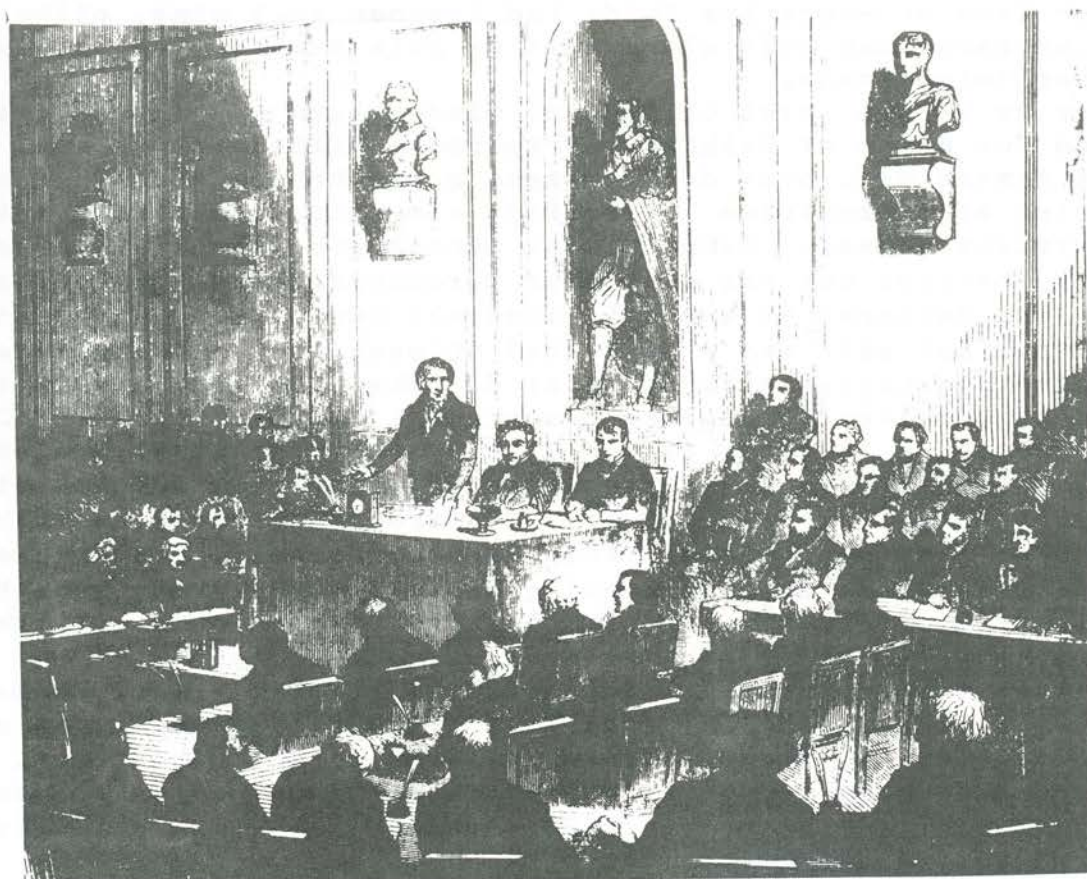
FREMGANGSMÅDEN MED DAGUERREOTYPIEN BESTÅR I SØLVFREMBRINGELSEN AF DE I
CAMERA OBSCURA OPTAGNE BILLEDER.
IKKE MED FARVER, MEN DEN STØRSTE FINHED I TONEGRADITIONERNE.

Den 19 August 1839.

Stedet er Académies des Sciences og Beaux Arts i institut de France,
Paris.

Francois Arago, karakterisere daguerreotypien i det franske parlament,
en metode som ikke kræver nogen tegnedygtighed og ikke afhænger af no-
gen speciel praktisk færdighed. Enhver kan udføre den og lykkes i lige-
så høj grad som opfinderen.

Billedet viser Arago på talerstolen.

Daguerreotypien.

Kopierne tages på sølvplade, loddede på kobber, (eller sølvplet) kobberet tjener især til at styrke søvpladen. Foreningen bidrager til en fuldkommen virkning.

Sølvet bør være så rent som muligt. Hvad angår kobberet, bør det være tilstrækkeligt tyndt for at vedligeholde pladens plane figur, for at billederne ikke skal blive deforme, men man bør undgå at give pladerne større tykkelse end der behøves for at opnå dette, eftersom de ellers bliver for vægtige.

Tykkelsen af disse to forenede metaller må ikke overskride tykt kortpapir.

Fremgangsmåden deler sig i 5 operationer:

Den første består i at polerer og rense pladen for at gøre den egnet til at modtage det følgende overtræk, den anden i at anbringe dette overtræk, den tredje i at indsætte i camera obscura den præparedede plade for sollys, før der optages billede af naturen, den fjerde at lade dette billede komme til syne, hvilket ikke kan ses, idet pladen udtages af camera obscura, endelig har den femte det formål at borttage det følsomme overtræk, som ville vedblive at forandres af lyset og ville aldeles tilintetgøre kopien.

I. Operation.

Man må have til denne operation:

En lille flaske med bomolie, meget fint kardet bomuld, meget fint revet pimpsten, indesluttet i en lille pose, sammenbunden af en klud fin muslin, der er så klar, at pimpstenspulveret går let igennem når man ryster posen, en flaske salpetersyre. Fortyndet I del syre 16 dele destilleret vand. En ramme af jerntråd, hvorpå man lægger pladerne for at varme dem, ved hjælp af spirituslampe, endelig en lille spirituslampe.

Som vi forhen have sagt, kopierne tages på sølvplet. Pladens størrelse er begrænset af apparaternes dimensioner.

Man må begynde med vel at polerer den. For denne sags skyld, overdrysser man den med pimpsten (idet man ryster posen uden at røre pladen) og med bomuld, gennemtrukket af nogen bomolie gnider man den let bestandig i rundkredse, som fig. 2. tab. 6. viser.

Man må for denne sags skyld, lægge pladerne på et blad papir, som man sørger for ombyttes fra tid til anden. Man må flere gange drysse pimpsten på pladen og oftere ombytte bomulden med ny. Morteren som man bruger til at pulvirisere pimpstenen må hverken være af støbt jern eller af malm, men af porfyr, man gnider den tilsidst på et matslebet glas med en glasløber, i aldeles rent vand. Man bør ikke anvende pimpstenen, førend den er aldeles tør.

Man indser, hvor vigtigt det er, at pimpstenen er aldeles fin, for ikke at ridse, eftersom kopiens skønhed, for en stor del afhænger af pladens fuldkomne politur.

Når pladen er vel poleret, må man bortskaffe fedtet, hvilket sker, idet man overdrysser den med pimpsten og gnider den tør med bomuld, medens man stedse gnider rundt.

(Det er umuligt, ved at gnide på anden måde, at få et godt resultat).

Man gør derpå en lille tot af bomuld, som man må væde med nogle dråber syre, fortyndet med vand.

Man holder bomuldstotten mod halsen af flasken, man vender denne op og ned, idet man holder svagt imod, for at syren væder blot det midterste af totten, uden at trænge dybt ind i denne, man behøver kun såre lidt syre og må undgå at få det på fingrene. Nu gnider man pladen med totten, idet man sørger for at udbrede syren over hele pladen. Man bytter bomulden og gnider bestandigt i kredse for ret at udbrede syrelaget, som dog, så og sige ikke bør mere end just røre ved pladen.

Det kan indtræffe, at syren, der anbringes på pladen, deler sig i perler, som man ikke kan bortskaffe uden ved at tage nyt bomuld og gnide på en sådan måde, at man udbreder syren såre ligeligen, thi de steder, hvor den ikke kommer, ville give pletter. Man skønner at syren er ligeligen udbredt, når pladen bedækkes med en ensformig tåge i hele dens udstrækning.

Tildels overdrysser man pladen med pimpsten og gnider den meget let med bomuld, som ikke er brugt. Derpå må pladen udsættes for en stærk hede. Til den ende lægger man den på en rist af jerntråd fig. I med sølvet opad og fører spirituslampen hen over pladen på sådan måde, at luen støder an derimod. Når man har ladet lampen gå overalt hen under pladen, idet mindste af en tid af 5 minutter, danner der sig på overfladen af sølvet et tyndt hvidagtigt dække, man må da ophøre med at lade ilden virke. Man kan istedet for heden fra lampen bruge heden fra kulild, hvilket endog er bedre, fordi operationen snarere da er til ende.

Da er rammen af jerntråd ikke til nogen nytte, thi man fatter pladen med en tang, med sølvet opad, og man fører den frem og tilbage over kulbækkenet, til den bliver ligeligen ophedet, og indtil sølvet dækkes med det let hvidagtige overtræk, som man forhen har lagt. Man lader den derpå pludseligen afkøles, idet man lægger den på et koldt legeme, såsom en marmorflise. Når den er afkølet, må man polere den påny, hvilket sker hurtigteftersom talen er kun om at bortskaffe det fine hvidagtige overtræk, som har dannet sig på sølvet. Til den ende overdrysser man pladen med pimpsten, og man gnider den tørt med en bomuldstot, endeligen gnider man gentagne gange med pimpsten, idet man sørger for oftere at tage frisk bomuld. Når sølvet er vel poleret, gnider man det, som man forhen har omtalt, med syre, fortyndet med vand, og man overdrysser den med lidet pimpsten, idet man gnider såre let med en bomuldstot.

Man må tre gange efter hinanden komme syre på, medens man sørger for hver gang at overdrysse pladen med pimpsten, og gnide den såre let med aldeles rent bomuld, dog således at man undgår, at de dele af bomulden, som er berørte med fingren, gnide mod pladen, thi uddunstningen eller sveden ville frembringe pletter i afbildningen. Man bør også undgå dampen af den fugtige ånde, ligesom pletter af spyt.

Når man ikke straks vil tage pladen i brug, fører man, efter at ilden har virket, kun to gange syre på pladen, hvorved man kan forberede arbejdet, men man må, og dette er uundgåeligt, idet øjeblik man vil tage en afbildning, komme idet mindste een gang syre derpå og give den en fin overdryssen med pimpsten.

Til sidst borttager man med reen bomuld alt støv, som er enten på overfladen af pladen eller på kanterne.

2. Operation.

Kassen, der er vist i fig. 7 og 8.

Brættet, vist i fig. 3.

Fire små metalstrimler af samme art som pladerne, en liden hammer og en kasse med små søm, en flaske med jod.

Efter at have heftet pladen på brættet med metalstrimlerne og de små søm som man slår ind med den dertil bestemte hammer, som det er vist i fig. 3, må man komme jod i skålen som er på bunden af kassen.

Det er nødvendigt at udbrede jodet i skålen, for at udstålingen kan ske fra en stor flade, da der ellers ville kunne danne sig midt på pladen en plet, der ville være til hinder for at få et aldeles jævnt lag. Man lægger da brættet, med metalpladen nedad, på de fire små knager, der er anbragte i kasettens fire hjørner. Man må da lade den blive i denne stilling, indtil sølvets overflade, er bedækket med et smukt gyldengult overtræk.

Lod man den forblive altfor længe i kassetten ville dette gyldenbrune overtræk gå over til en violet farve, hvilket må undgås, thi overtrækket ville da ikke være modtagelig for lyset. Hvis derimod dette overtræk ikke var tilstrækkeligt gult ville billedet efter naturen ikke frembringes uden besvær. Således har det gyldenbrune overtræk sin aldeles bestemte tone, som er den, der ene er tjenlig til at frembringe virkningen. Tiden, der er nødvendig hertil, kan ikke bestemmes nøje, da den afhænger af flere omstændigheder. Først af temperaturen af det værelse hvori man befinder sig, thi denne operation bør stedse overlades til sig selv, det vil sige, at den bør finde uden at tilføre nogen anden varme end den, man kunne give temperaturen af dette værelse, hvortil man foretager operationen, hvis det var altfor koldt. Hvad der er meget vigtigt ved denne operation er, at den indvendige temperatur er lig den omgivne lufts, hvis det forholdt sig anderledes, ville pladen, ved at føres fra kulden i varmen, bedækkes med et ringe lag fugtighed, hvilket ville være skadeligt for virkningen.

For det andet, at jo mere man bruger kassen, desto mindre tid behøves der, fordi træet er i det indvendige gennemdraget af jod-damp, og denne damp stræber stedse at frigøre sig, og fordi, når den således frigør sig fra alle dele, i det indre, vil den hurtigere udbredes over pladens overflade, hvilket er meget vigtigt. Det er herfor, at det er godt stedse, at lade noget jod være i skålen, der er på bunden af kassen, og der bevare denne mod virkningen af fugtighed. Det er således indlysende, at den kasse der har været brugt megen tid, stedse bør foretrækkes, fordi operationen således bliver hurtigere.

Fordi på grund af de ovenfor nævnte årsager man ikke med bestemt-hed kan angive den tid, som behøves for at få et gyldengult overtræk, tiden kan nemlig variere fra 5 til 30 minutter, men sjældent mere, hvis ikke det er særdeles koldt. Indser man, at det er uundgåeligt jævnlig at efterse, hvorvidt den har opnået den rette grad af det nævnte gule, men det er vigtigt, at lyset ikke kastes lige derpå.

Det kan indtræffe, at pladen modtager mere farve på den ene side end på den anden, i dette tilfælde sørger man for, at overtrækket kan blive jævnt, at vende pladen om, ikke op og ned, men endevende den idet man lægger den atter i kassetten. Man må således sætte kassetten i et skummelt værelse hvori dagslyset kun svagt trænger ind ad døren, som man lader stå på klem, og når man vil betragte pladen, efter at man har taget låget af kassetten, tager man brættet ved dets kanter og vender det hurtigt om, det er da nok, at pladen ene vender imod et lidet oplyst sted og så lang derfra, som muligt for at man blot kan se, om farven er dyb nok. Man må meget hurtigt atter bringe pladen på sit sted, dersom overtrækket, ikke endnu har den gyldengule farve, dersom derimod denne tone allerede er forbi, kan overtrækket ikke være tjenligt, og man må begynde den første operation aldeles forfra.

Ifølge beskrivelsen vil denne operation synes at være vanskelig, men ved nogen øvelse kommer man til omtrnt at vide, hvilken tid der behøves for at opnå den gule farve, ligesom at borttage pladen med en hurtighed, får at man ikke giver lyset tid til at virke.

Når pladen har fået den rigtige gule farve, lægger man den i rammen fig. 13. der passer til camera obscura. Man bør ungå, at lyset falder ind på pladen, thi den ende kan man oplyse med et bordlys, der virker langt mindre, dog bør selv dette lys ikke for længe falde på pladen, thi det ville efterlade spor der.

Man går endelig over til den tredie operation, som er den, der sker i camera obscura. Man bør så vidt muligen gå fra den anden operation umiddelbart over til den tredie, eller lade være mellem samme højst een time, efter denne tid har forbindelsen mellem jod og sølv ikke længere samme beskaffenhed.

Bemærkninger:

Førend man betjener sig af kassen, må man først vel aftørre det indvendige af samme og vende den om, for at lade alle de jodpartikler, som muligen kunne være kommet op fra skålen, falde ud, dog således, at man undgår at røre ved jodet, da dette ville tilsøle fingrene. Skålen bør bedækkes med et gageflor, spændt op på en ring, dette gageflor har til formål at gøre jodens fordampning mere ligelig og samtidig forebygge at, man lukker kassens låg, den derved forårsagede sammentrykning af luften ikke skal bringe enkelte jodpartikler til at flyve om, hvilke kunne nå pladen, og som der ville frembringe stærke pletter. Det er af denne grund, at man stedse må såre let lukke kassen i, for at støvet, som kunne føre med sig joddampe ikke skal flyve om indvendigen.

3. Operation:

Det hertil fornødne apparat indskrænker sig til det mørke kammer eller camera obscura (dette er afbildet i fig. 14 og 15). Den tredie operation er den, som finder sted ifølge naturen af camera obscura. Man bør så vidt muligen vælge genstande, belyste af solen, thi da sker virkningen hurtigere. Man begriber nemlig let at, da denne operation ikke fremkommer uden ved lysets virkning desto hurtigere jo stærkere belyste genstande er, og jo videre de, ifølge deres natur er.

Efter at have stillet camera obscura ligefor den udsigt eller hvilken som helst genstand, hvis billede man ønsker at fixere eller fastholde, er det væsentligt vel at stille dets focus, således at genstandene vise sig med høj grad af bestemthed, hvilket man let opnår ved at forflytte den del, hvori det matslebne glas, som modtager billedet fra naturen, befinder sig.

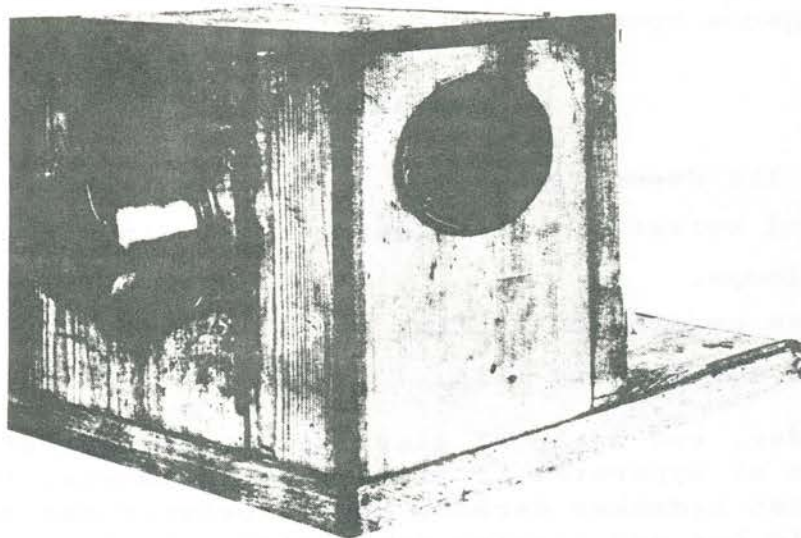
Når man har opnået en høj grad af bestemthed, gør man camera obscuras bevægelige del fast ved en knap med skrue, bestemt hertil, dernæst tager man rammen med glasset ud, idet man sørger for ikke at bringe camera obscura af lave, og man sætter, istedet for samme apparat som indeholder pladen, og som just indtager rammens plads.

Når dette apparat er vel stillet ved de små messingforvridere, lukker man for åbningen af camera obscura, derpå åbnes de indvendige døre af apparatet ved hjælp af to halvcirkler. Da er pladen færdig til at modtage indtrykket af den prospekt eller af de genstande, man har valgt. Man har nu ikke andet at gøre end åbne låget for glasset i camera obscura og se efter på et ur, for at tælle minutterne.

Denne operation er meget delikat, efteri man ikke ser noget, og det er aldeles umuligt at bestemme den tid, der medgår til at frembringe billedet, efteri det afhænger af lysstyrken af de genstande, som man vil gengive i billedet.

Atelier
for
Photographi og Daguerreotypi
ved
J. E. Wunderlich.

DAGUERREOTYPIKAMERA
Alphonse Giroux. Paris August 1839.

Dette apparat bestod af to trækasser, hvor den bagerste del gled ind i den forreste hvor objektivet sad. I den anden ende var isat matskiven for finindstilling.

Det samlede udstyr, bestående af box til pladerne, kasser til jod og kviksølv, destill.vand, spritlampe samt diverse andet udstyr.

Vægt ca: 50 kg, pris 400 frc. (efter dagens købekraft, 1982, omkring 5.000-6.000 kroner).

Der findes i Danmark kun 1 af disse apparater, og kan ses på Tekniskmuseum i Helsingør.

Tiden dertil kan i Paris variere fra 3 til 30 minutter i det højeste. Man bør også bemærke, at årstiderne, ligesom hvad time det er på dagen, indvirker meget på hurtigheden af operationen.

De gunstigste klokkeslet er fra Kl. 7 om morgenen til Kl. 3 om eftermiddagen, og det billede man får i Paris på 3-4 minutter i Juni eller Juli måned, vil kræve 5 til 6 minutter i Maj og August, 7 til 8 i April og September, og således videre i samme forhold til årstiden.

Dette gælder kun i almindelighed om meget belyste genstande, thi stundom indtræffer det, at man behøver 20 minutter i den gunstigste tid, når genstandene kun er i halvllys.

Man ser i følge hvad der er sagt, at det er umuligt at angive med nøjagtighed den tid, man behøver, for at få afbildningerne, men ved nogen øvelse vil man let kunne skønne, hvormeget tid, der behøves. Man indser at i det sydlige Frankrig og i almindelighed i alle de lande hvor lyset har megen styrke, som i Spanien, Italien o.s.v. vil afbildningerne fremkomme hurtigt. Det er også meget vigtigt ikke at overskride den fornødne tid for at frembringe samme, eftersom de lyse partier i billedet da er længere ville være hvide, men bliver sværtede ved en altfor lang påvirkning af lyset. Hvis derimod tiden ikke er tilstrækkelig, ville afbildningen blive ubestemt og uden nogensomhelst detaljer.

Når man antager, at man har fejlet ved et forsøg, idet man enten har taget pladen for tidligt ud, eller har ladet den ligge for længe, begynder man straks med en anden, og man er da sikrere på at nå sit mål, det er endog godt, for at få nogen øvelse, at tage nogle afbildninger til prøve.

Det går hermed, ligesom med overtrækket, man må skynde sig med at underkaste det den fjerde operation, såsnart det tages ud af camera obscuraet. Man bør ikke lade vare mere end een time, men man er langt sikrere på at afbildningen lykkes, når man straks foretager den følgende operation.

4. Operation.

Man behøver til denne operation:

En flaske med kviksølv, indeholdende i det mindste I kilogram.

En spirituslampe.

Apparatet som er afbildet i fig. 16, 17, og 18.

En glastragt med en lang hals.

Man hælder, ved hjælp af glastragten, kviksølvet i skålen, som er på bunden af apparatet, i tilstrækkelig mængde, for at thermometerkuglen kan bedækkes dermed. Dertil behøver man omtrnt eet kilogram, endelig bør man ligefra dette tidspunkt ikke bruge andet lys end af et bordlys.

Man udtager brættet, hvorpå pladen af apparatet er fastgjort fig. 13, som bevarer den for lysets påvirkning, og man skyder dette brædt ind i renderne på den førte tavle R, fig. 16, man skyder den første plade ind på riller som holder den under en vinkel af 45 grader, med metallet nedad, på sådan måde, at man kan se den igennem glasset, derpå lukker man låget af apparatet såre langsomt, for at den indepressede luft ikke skal bringe kviksølvets partikler til at flyve om.

Når alt er ornet således, antænder man spirituslampen, som man stiller under skålen, der indeholder kviksølvet, og man lader den blive der, indtil thermometeret, hvis kugle går ned i kviksølvet, medens røret stikker ud af kassen viser en varme af 60 grader, da ta-

ger man lampen bort, er thermometeret steget hurtigt, vedbliver det at stige uden lampens hjælp, dog bør man bemærke, at heden ikke overstiger 75 grader.

Indtrykket af billedet efter naturen er tilstede på pladen, men det er ikke synligt, det er først efter nogle minutter, at det begynder at vise sig, hvorom man kan overbevise sig ved at se igennem ruden og ved at belyse med et bordlys, hvilket man dog ikke lader skinne forlænge på pladen, da det så ville efterlade spor. Man må lade billedet forblive der, indtil thermometeret er dalet til 45 grader. Da tager man det bort og operationen er til ende.

Når genstandene har været stærkt belyste, og man lader lyset virke lidt for længe i camera obscura, indtræffer det, at denne operation er til ende, førend thermometeret er dalet til 45 grader, hvorom man kan overbevise sig, ved at se igennem glasset.

Det er fornødent, efter enhver operation, vel at aftørre apparatet indvendig, for at borttage det lille overtræk af kviksølv som almindeligen udbreder sig der. Man bør også sørge for at aftørre den førte plade så at der ikke er noget spor af kviksølv.

Når man er nødsaget til at indpakke apparatet for at transporterer det, må man komme kviksølvet, som er i skålen, i flasken, hvilket sker i det man holder kassen så det løber igennem den lille hane, som dertil er anbragt.

Man kan betragte billedet ved et svagt dagslys, for at se, hvorvidt det er lykkedes. Man borttager det fra brættet, idet man aftager de fire metalstrimler, som man må sørge for at rengøre med pimpsten og en smule vand, hver gang et billede er taget.

Man indseer at denne rensning er fornøden, eftersom disse små strimler ikke alene er bedækkede med et lag jod, men også have optaget en del af billedet.

Pladen bringer man i en kasette med render, fig. 9, hvori den indskydes, indtil man kan underkaste samme den 5 te og sidste operation, thi billedet kan kun bevares i denne tilstand i flere måneder uden at liden nogen forandring, forudsat at man undlader at betragte det for ofte og ved højlys dag.

5. Operation.

Formålet med den femte operation er at borttage fra pladen, jodet, som man ellers, når afbildningen i for lang tid skulle være udsat for lyset, ville vedblive, at dekomponere sig ville tilintetgøre billedet.

Til denne operation behøves:

Vand mættet med søsalt, eller en svag opløsning af undersvovlsurt natron.

Det apparat som er afbildet i fig. 22 og 22 b.

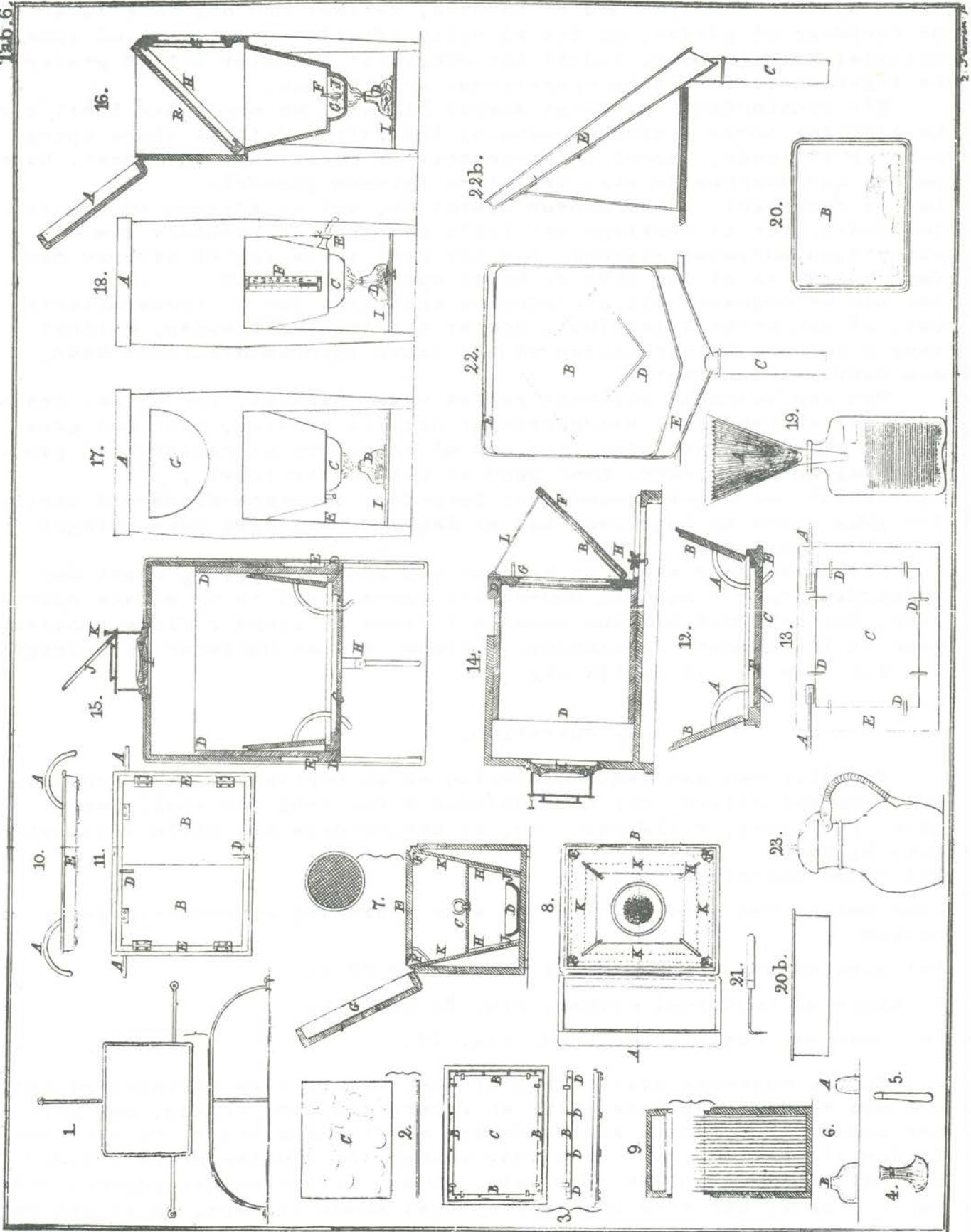
To skåle af fortinnet kobber, fig. 20 og 22 b.

En kande med destilleret vand. fig. 23.

For at borttage overtrukket af jod, må man tage almindeligt salt, som man kommer i et glas eller en flaske med stor åbning, man kommer samme deri, indtil en fjerdepart af flaskens højde, hvilket man fylder aldeles med rent vand. Når vandet er aldeles mættet, d.v.s. når det ikke kan opløse mere salt, må man filtrerer det igennem gråt papir, for at der ikke skal blive noget smuds tilbage, og at det kan være aldeles klart.

Man bereder i forvejen dette vand, mættet med salt, i tilstrækkelig mængde, og man bevarer det i en proppet flaske, man undgår på sådan måde at berede det for hver afbildning.

Tab. 6.

Man gyder i en af skålene lagen så den kommer til at stå omtrent 3 centimeter højt, den anden fylder man med almindeligt vand. Begge disse bør være varme, dog ikke kogende.

I stedet for opløsningen af søsaltet kan man tage en opløsning af rent undersvovlsurt natron, denne sidste bør endog foretrækkes, fordi den borttager, aldeles jodet, hvilket ikke stedse finder sted med søsaltet, især når afbildningerne er noget gamle. Iøvrigt er behandlingen den samme med begge opløsninger.

Opløsningen af det undersvovlsure natron behøver ikke at opvarmes, og man behøver deraf ikk en så stor mængde, eftersom det er nok, når pladen på bunden af skålen er bedækket dermed.

Man væder først pladen med det rene vand, som er i skålen. Man må blot dyppe den ned, uden at forlade den og straks tage den op, thi det er nok, når pladen blot har været bedækket med vand, derpå uden at lade den tørres, dypper man den straks ned i lagen.

Dersom man ikke først væder pladen i rent vand, førend man neddypper den i lagen eller opløsningen af hyposulfitet, ville disse frembringe på samme uudslettelige spor.

For at befordre virkningen af lagen eller af opløsningen, som bemægtige sig jodet, bevæger man pladen i vædsken, dog uden at udtage den af samme, ved hjælp af en lille fortinnet krog fig. 21, som man hager ind under pladen, hvorved man gentagne gange løfter den op og atter lader den gå ned.

Når den gule farve er forsvundet aldeles, borttager man pladen og tager den ved dens to kanter, idet man trykker hænderne mod samme, så at fingrene dog aldeles ikke berøre billedet, og man neddypper den straks i det første rene vand.

Man tager da apparatet fig. 22 og 22 b, og kanden fig. 23, som man holder meget ren, og hvori man har ladet koge destilleret vand. Man tager pladen ud af vandskålen og anbringer den straks midt på skråplanen, fig. 22, derpå, uden at man giver den tid til at tørres, gyder man helt over pladen, fra det øverste af samme, meget hedt destilleret vand, der dog ikke må være kogende, således at, når dette vand flyder ned, det danner et helt dække over billedet og fører med sig opløsningen af søsaltet, eller hyposulfitet, som allerede er blevet meget svagere ved at pladen nedsænkedes i den første skål.

Man må ikke have mindre end een liter destilleret vand til en plade af den her angivne størrelse. Det er sjældent, at der ikke, efter at man har gydet denne mængde rent vand over afbildningen, bliver nogle dråber tilbage på pladen, i sådant tilfælde, bør man stræbe, at bortkaste disse dråber, førend de får tid til at tørres, thi de kunne indeholde nogle partikler af søsalt eller endog af jod, man bortkaster dem ved med munden at blæse stærkt på pladen. Man indser hvor vigtigt det er, at det vand, hvoraf man betjener sig til denne vaskning, er aldeles rent, thi da det indtørres på overfladen af pladen, hvor hurtigt det end er afkølet, ville der danne sig mange og uudslettelige pletter på billedet, hvis vandet indeholdt nogensomhelst materie i opløsning.

For at forvisse sig om, hvorvidt vandet er skikket til denne afvaskning, hælder man een dråbe på en poleret plade, hvis den, idet man lader den bortdunste ved heden, ikke efterlader noget spor, kan man ubekymret anvende samme. Destilleret vand efterlader ikke nogetsomhelst spor.

Efter denne vaskning, er afbildningen færdig, der er intet tilbage, uden at beskytte den mod støv og dunster, som kunne bringe sølvet til at løbe an. Kviksølvet som tegner billederne, er for en del trådt i forbindelse med sølvet, hvortil det hefter sig, det modstår vandet, man gyder over samme, men det kan ikke stå sig med nogensomhelst gnidning.

For at bevare afbildningerne, må man bringe dem under glas og tilklistre dette. De lide da ingen forandring, ikke engang i solen.

Da det er muligt, at man på en rejse ikke kan befatte sig med at sætte afbildningerne i ramme, kan man ligeså godt bevare dem, ved at indeslutte dem i en kasse, som den er vist i fig. 9.

Man kan, for større sikkerheds skyld, klistre papirstrimler over samlingerne af låget. Det er ufoørnødent at omtale, at sølvpladerne kunne bruges flere gange, når man blot ikke sliber af til man når kobberet. Men det er såre vigtigt, hver gang at borttage kviksølvet, således som det er omtalt, ved at bruge pimpsten med olie og ofte ombytte bomulden, thi ellers ville kviksølvet omsider hange ved sølvet, og afbildningerne, som man ville få på denne måde er stedse ufuldkomne, fordi de vil mangle kraft og bestemthed.

Forklaring af tab. 6 med figurerne, henhørende til daguerreotypen.

Fig. 1 er en ramme af jerntråd, som man ser ovenfra, også er samme ramme set i opstalt, denne ramme tjener til derpå at henstille de plader, som skulle opvarmes med spirituslampen. B. fig. 6.

A. fig. 6. Prop for at forhindre spiritussen fra at fordampe, når man ikke bruger lampen.

Fig. 2. En plade af sølvplet, hvorpå afbildningen tages: den størrelse er 216 millimeter på den ene kant, 164 millimeter, for at tage større billeder, måtte ej blot gives objektivet i camera obscura større brændvidde, men tillige størrelsen af alle apparater forøges.

Fig. 2. Viser tillige tykkelsen af pladen, samme kan være meget tynd, vigtigt er det dog, at den er aldeles plan.

Fig. 3. Brædt hvorpå man fastgør pladen idet man hæfter den med fire smalle strimler B af sølvplet, af samme tykkelse som pladen, man fastgør disse strimler med små søm, som man slår ned i hullerne D med en art hammer fig. 5.

Strimlerne der står lige med pladen, holde den kun ved smalle stifter loddede på samme, disse små metalstrimler har især til formål at bevirke, at jodlaget udbreder sig ligeligt, thi hvis disse ikke ville være der, ville det blive stærkere mod kanterne af pladen, end i midten.

Fig. 3. Viser tillige samme brædt efter tykkelsen.

Fig. 4. Pose af muselin, der indeholder pimpsten.

Fig. 7. Viser kassen, som tjener til at frembringe jodovertrækket på pladerne af sølvplet, i gennemsnit efter linien A B.

Fig. 8. Viser samme kasse set ovenfra.

C. Et lille låg, som lukker aldeles den nederste del af kassen, det tjener til, når man ikke opererer, at konsentrere joddampen, som trænger ind i træet i denne del af kassen, og som stedse stræber at frigøre sig.

D. Skål hvori man kommer jodet .

E. Brædt hvorpå pladen er anbragt, således som det er vist i fig. 3, når den modtager overtrækket, hviler den på de fire stifter E. Som er i de fire hjørner af kassen, da bliver låget C alene borttaget.

G. Låg på kassen, som man stedse må holde lukket.

H. Små stifter i de fire kroge af den indvendige ragtdannede kasse, for at holde låget C.

I. En ring med gase, som man lægger over skålen, for at gøre joddampningen så lige som muligt, floret tjener også til at forebygge at, hvis man lukker kassen for hurtigt, den sammentrykkede luft bringer jodpartiklerne til at flyve om, udenfor skålen, hvilke kunne komme på pladen og frembringe pletter på afbildningen.

K. Trækapsel, dannende indvendigen endnu en kasse, som er tragt.

Fig. 9. Viser en kasse og dens låg, i hvilken man gemmer pladerne af sølvplet, både før og efter de er brugte til afbildninger, de går ind i smalle false, anbragte i begge sider så den ene ikke kan gnide mod den anden, og at de tillige er beskyttet mod støv. Når man klistrer papirstrimler, hvor låget slutter mod kassen, beskytter man afbildningen for alle slags dunster, men dette er kun vigtigt for de plader som er færdige, og blot i det tilfælde, at kassen ikke skulle slutte aldeles tæt.

Fig. 10 til 13. Viser 4 stillinger af rammen, som tjener til at indslutte brættet med pladen for at beskytte den mod lyset, såsnart den har fået jodovertrukket i kassen fig. 7.

A. Halvcirkelbuer, som tjener til at åbne dørene B

C. Brædt, hvorpå pladen er anbragt.

D. Forvridere for at fastholde brættet og dørene.

E. Rammen, efter tykkelsen.

F. Pladen hvorpå, afbildningen tages.

Fig. 12. Viser rammen med åbne døre, således som de er, når man tager en afbildning i camera obscura.

Fig. 14. Viser et lodret gennemsnit af camera obscura, efter dets længde, med rammen, hvori findes det matslebne glas G. hvis afstand fra objektivet er aldeles den samme, som pladen til afbildningen må indtage i rammen med døre, således som man ser det i C. Fig. 13.

B. Er et spejl, som tjener til at forandre retningen af billedet. For at vælge et prospekt, holder man det under 45 grader ved krogen L, men for at stille camera obscura nøjagtigt efter brændvidden, må man aldeles åbne spejlet og således betragte genstanden på det matslebne glas. Man stiller det let efter brændvidden, idet man skyder kassen D. frem eller tilbage, medens man fatter den forneden, de to fremspring E. fig. 15, med begge hænder.

Når instrumentet er stillet nøjagtigt efter brændvidden, omdrejer man knappen H. for at fastgøre den, man lukker spejlet med de to små hager F, som går ind i de to små gennemborede plader G, og man tager hele rammen ud, for at sætte i dens sted i camera obscura, den ramme hvorpå den præparerede plade er, det er vist i fig. 12, med dørene åbne.

Dørene bør være indvendigen forsynede med sort fløj, ligesom kassen D. for at undgå alt tilbagekastet lys eller alle lysreflekser. Objektivet er akromatisk og periskopisk, dets concave del bør vende udad fra camera obscura, dets diameter er 81 centimeter og dets brændvidde 38 centimeter.

En blanding står foran objektivet i 68 millimeters afstand og dets åbning som lukkes med en plade på tap, holder 27 millimeter.

Dette camera obscura har den ulempe, at den viser billederne forkert, gør højre til venstre, hvilket er aldeles ligegyldigt for flere genstande, men holder man på at have en prospekt i sin naturlige stilling, må man tilføje et spejl foan åbningen af blændingen, man stiller det som J. fig. 15 og sætter det fast ved hjælp af skruen K. Men da denne tilbagekastet forårsager et tab af lys, må man regne en trediedel mere tid for at få afbildningen.

Fig. 16 til 18. Viser det apparat, der tjener til kviksølvdampnin- gen, i tre forskellige stillinger.

Fig. 16. Apparatet i gennemsnit

Fig. 17. Samme set forfra.

Fig. 18. Samme set fra højre side, hvor thermometeret er.

A. Apparatets låg.

B. Sort plade med render, for at modtage brættet H hvorpå pladen er anbragt.

C. Skål, indeholder kviksølvet.

D. Spirituslampen.

E. Lille hane anbragt i en krog, hvor igennem man udtapper kviksølvet idet man hælder apparatet.

F. Thermometer.

G. Rude, hvor igennem man kan se afbildningen.

H. Brædt forsynet med pladen til afbildningen.

I. Fod, hvorpå man stiller lampen med som man stikker op i ringen K, for at den kan være midt under skålen, hele det indvendige af apparatet må være ferniseret sort.

Fig. 19. Viser en tragt med gråt trækpapier, for at filtrerer vandet, der er mættet med søsølt eller opløsningen af hyposulfitet natron.

Fig. 20. Skål af fortinnet kobber, på hvis bund pladen med afbildningen viser sig ved B. Man må to ens skåle, een til lagen, en anden til det rene vand.

Fig. 21. Lille krog af fortinnet kobber, som tjener til at løfte pladerne op i skålen, for at bevæge dem og tage dem ud med større lethed.

Fig. 22. Viser et apparat af ferniseret blik, for at vaske pladerne, som man lægger på vinkel liften D.

E. Skålen for at optage vandet der løber bort igennem røret C.

Fig. 23. Kande med stor tud, der tjener til at varme det destillerede vand og hælde det ud over afbildningen, når den er stillet som man ser det ved B. fig. 22.

Niépces kameraer som findes på Musée Denon i Châlon-sur-saone, er faktisk ret store i betragtning af pladestørrelsen 35,5x35,5x64. Det ene kamera har harmonika bælg, et andet har irisblænde for at forøge skarpheden. De billeder som findes er af en forbløffende kvalitet med stor skarphed.

Det første annoncerede kamera man kender til blev udbudt til salg i London af en optiker ved navn Francis West. I August 1839 fremstillede Alphonse Giroux i Paris de første franske daguerreotypikameraer, som vist på side . Samme måned blev der i Tyskland fremstillet et kamera af Carl August von Steinhal, der var et miniaturekamera i størrelsen 8x11 mm, billedformat. Det kom selvfølgelig aldrig i produktion, det var langt foran for sin tid.

Objektiverne man satte i de franske daguerreotypikameraer var af meget ringe kvalitet. Disse blev fremstillet af to optikere ved navn Lerebourg og Chevalier, f:14 og f:16 var det bedste man kunne præstere, og det var langt fra nok til portrætfotografering.

I Maj 1840 blev der udstedt patent på et spejlkamera, det var konstrueret af en amerikaner, Alexander S. Wolcott, forsiden af kameraet var åben og her opfangede et konkavt spejl billedet og reflekterede det videre frem til det 5x5 cm store daguerreotypiplade. På denne måde fik han betydeligt mere lys frem til pladen.

Men behovet for et lysstærkt portrætobjektiv var akut, og den første der kom med et sådant var Josef Petzval, som var fra Wien. Han fremstillede det for Voigtländer.

Friederich Voigtländer, havde fremstillet det berømte kegleformede messingkamera. Det kom på markedet i Januar 1841, billederne blev cirkelrunde med en diameter på 10 cm, eksponeringstiden var nu nede på omkring 2 minutter ved sollys - apparatet tog fremragende portrætbilleder og der gik adskillige år før noget bedre kom på markedet. (se Fag-Fotos reklame, Svend Nielsen har engang haft det i forretningen.)

Hvordan man reagerede på denne epokegørende opfindelse var som altid når noget nyt opstår, nogle var rædselsslagne andre så straks de store muligheder der lå i dette at kunne fastholde hvad man så. I et brev fra den engelske digter Elisabeth Barrett, dateret 1843 skriver hun til en veninde:

Kender de den nye opfindelse som kaldes daguerreotypi? eller rettere har de set portrætter fremstillet på den måde? forestil dem et menneske der sidder i solen og efterlader sin nøjagtige afbildning, fuldstændig med omrids af skygger for bestandig og efter 2 minutters forløb. Jeg synes at den hypnotiske frigørelse af sjælen fra legemet er mindre mirakuløs.

Jeg har nylig set flere af disse vidunderlige portrætter. De er som portrætstik, men mere udsøgte og forfinede end nogen kobberstikker kan gøre det. Jeg vil gerne have et sådant minde om hver af jordens skabning jeg holder af. Det er ikke bare ligheden der er så værdifuld her, men især de tanker der vækkes og den følelse af nærhed som sådan ting indgiver en - det er selve skyggen af personen ligger foran en, fastholdt for evigt. Det er portrættets egentlige dybeste mening.

Jeg tror - og det er slet ikke uhyrligt af mig at sige det som mine brødre protesterer så voldsomt imod - at jeg hellere vil have en sådan erindring om et menneske, jeg elskede højt, end det ædleste kunstværk verden har set. Det siger jeg ikke fordi jeg ikke højagter kunsten, men for kærlighedens skyld. Forstår de mig, selvom de måske ikke er enig med mig?.....

Mere poetisk kan det vel næppe siges, til sidst en helt anden opfattelse.

Ønsket om at fastholde flygtige reflekser er ikke bare urealistisk, det har været vist igennem grundig TYSK forskning, men ene og alene håbet om at klare noget sådant, eller viljen til det, er blasfemi.

Gud skabte mennesket i sit billede. Er det muligt at gud skulle have svigtet sine evige principper, og tillade en franskmand i Paris, at give verden, en djævelens opfindelse?

Idealet om revolutionsbroderskab og Napoleons ambitioner i retning af at skabe Europa om til eet rige - alle disse vanvittige ideer gør nu Daguerre krav på at overgå, fordi han vil være bedre end verdens skaber.

Hvis dette i det hele taget er muligt, ville noget lignende være gjort allerede langt tilbage i antikken, mænd som Arkimedes eller Moses.

Men hvis disse kloge mænd ikke viste noget om eviggjorte billeder, da kan man uden tøven kalde franskmænden Daguerre som praler af disse uhørte gerninger, idioten blandt idioter.....

I næste nummer af Objektiv, skal vi høre om brevvekslingen mellem Daguerre og Niépce.

F.B.

15. - se der FAR, "LATERNA MAGICA"

Der ser du fremskridtet, min søn.

Natfotografer, for mennesker der ikke har tid til at lade sig fotografere om dagen.

DAGUERRE OG SAMUEL MORSE

Fra Robert Tafts bog "Photography and the American Scene"

Den første amerikaner, som kom i kontakt med Daguerre før publikationen af hans proces, var Samuel F. B. Morse. Morse spillede en vigtig rolle i Daguerreotypiens tidlige udvikling i Amerika, og hans møde i Paris med Daguerre har derfor stor fotohistorisk betydning, særlig da det sjældent nævnes i europæisk fotohistorisk litteratur.

Sommeren 1838 var Morse rejst til Europa for at sikre sig patentrettighederne i England og Frankrig for sin elektromagnetiske telegraf, som han havde arbejdet på i mange år. Efter fiaskoen i England, lykkedes det ham at sikre sig de franske patentrettigheder for sin opfindelse. Morse blev i Paris nogen tid, idet han håbede på en kontrakt med den Rusiske regering på sin opfindelse. Forhandlingerne trak ud, og Morse måtte forblive i Frankrig til foråret 1839, og var således i Paris da Daguerres opfindelse blev diskuteret livligt i medierne i januar måned. Samuel Morse havde, udover opfindelsen af telegrafen, allerede i sine unge år etableret sig som en dygtig portrætmaler, og var i årene 1827 - 1845 præsident for The National Academy of Design, et samlingssted for flere af tidens prominente kunstnere. Tillige havde Morse som videnskabelig student på Yale, forsøgt at "fixere" billeder fra Camera Obscura, dog uden held. Den megen omtale af Daguerres opfindelse interesserede ham således meget, og han søgte at arrangere et møde med Daguerre.

Da Morse allerede på dette tidspunkt havde fået megen anerkendelse for sin opfindelse, gav Daguerre et positivt tilsagn og i begyndelsen af marts 1839 så Samuel Morse de første sølvpladebilleder hos Daguerre. Han skrev om besøget i et brev, som få dage senere blev publiceret i The New York Observer, bl.a.: Daguerres billeder er en af tidens smukkeste opfindelser. De fremstilles på en metallisk overflade, og er oftest ca. 13 x 18 cm., de ligner gravurer, da de er i chiaro oscuro, og ikke i farver. Den utrolige nøjagtighed og detaljerighed er ufattelig, ingen tegning eller gravure har nogensinde nærmet sig dette. F.eks.: i et gadebillede ses et skilt med bogstaver, som tynde linier, ulæselige med det blotte øje, dog ved hjælp af et forstørrelsesglas med 50 x forstørrelse kan alt på skiltet læses tydeligt.

Samuel Morse var ovenud begejstret over Daguerres opfindelse og tilbød Daguerre at komme og se telegrafanlægget. Morse blev samtidig vidne til en tragisk hændelse, for medens Daguerre var på besøg hos Morse, brændte Daguerres Diorama ned til grunden, ligesom hans hus, notater, malerier og eksperimenter gik tabt. Hemmeligheden bag opfindelsen havde Daguerre stadig, men alle tidlige forsøg og notater var tabt for eftertiden. Dioramaets brænd var et alvorligt slag for Daguerre, men fik ingen indflydelse på offentliggørelsen af Daguerreotypiprocessen, der som bekendt fandt sted 19. august 1839.

Samuel Morse' søn skrev i en senere udgivelse "Letters and Journals of Morse", at Daguerre havde røbet hemmeligheden bag daguerreotypiet til Morse, som så havde introduceret processen i USA. Dette modbevises dog af flere ting. For det første er det næppe sandsynligt at Daguerre ville røbe sin hemmelighed medens han lå i forhandlinger med den franske regering om rettighederne, for det andet indrømmede Samuel Morse selv, at det ikke lykkedes ham at lave daguerreotypier før processen blev offentliggjort i "American Journal of Science and Arts" 20. september 1839.

Tilbage står spørgsmålet, hvem var den første til at lave et vellykket daguerreotypi i USA? Morse havde øjeblikkelig efter offentliggørelsen fået fremstillet et daguerreotypikamera, og havde taget et daguerreotypi i september 1839. Denne oplysning fremkommer Samuel Morse med 16 år senere - han indrømmer dog at andre var begyndt at eksperimentere samtidig med ham selv, bl.a. en englænder.

Denne englænder hed D.W. Seager, fra New York city. Samtidige artikler dokumenterer at han optog det første vellykkede daguerreotypi i New York 27. september 1839, så han således regnes for den første daguerreotypist i Amerika. Man ved iøvrigt meget lidt om denne fotohistorisk meget vigtige person. De første daguerreotypier var som bekendt uden-dørs optagelser, da de lange eksponeringstider (minimum 5 min. i stærkt solskin) ikke tillod portrætfotografering. Ikke desto mindre varer det kun 1 - 2 mdr. før de første portrætter optages. Her kommer Samuel Morse igen ind i billedet. Han skriver i 1853 at han begyndte at eksperimentere med portrætfoto umiddelbart efter publikationen af processen. "De første portrætter stammer fra september eller begyndelsen af oktober og forestillede frk. Morse med venner" skriver Morse. Han skriver samtidigt at professor Draper på samme tid optog vellykkede portrætter. "Om Draper eller jeg selv tog det første portræt kan jeg ikke sige"!!

Eftertiden viser, at Morse sandsynligvis igen kom for sent. I et brev til Daguerre 19. november 1839 skriver Morse, at han har haft vekslende held med portrætfotografi, og at han vil sende Daguerre det første vellykkede portræt. Da Morse samtidig har indrømmet, at Draper tidligere lavede vellykkede portrætter, må Draper have været først. Draper skriver selv, at han optog portrætter i december. Adskillige andre mener, at have optaget det første portræt, og der vil måske kommer yderligere oplysninger frem, der kan fastslå, hvem der faktisk optog det første portræt. Helt sikkert er det, at det første kendte portræt blev optaget af Draper, sommeren 1840.

Selv om Samuel Morse ikke var den første amerikanske daguerreotypist, har han dog haft umådelig betydning for daguerreotypiens udvikling i USA og må regnes for en af den amerikanske fotohistories mest spændende og farverige skikkelser. TSL.

Louis Jacques Mandé Daguerre (1799-1851)

Ernst Leitz

„Leica“

Seminar i "Wetzlar"-August 1981.
Beretning af Ole Schelde.

I Juli 1981 indbød den tyske forening "Leica Historica" til et fire dages seminar under ledelse af den kendte fotoskribent Theo Kisselbach - emnet skulle være Leicakameraets udvikling op til 1939 med hovedvægt på hjælpemidler til nærfotografering. Stedet: Villa "Leitz" også kaldet "Villa Friedwart" i Wetzlar - altså på hellig grund - perioden: fred. 7. august til og med mandag den 10 august 1981.

Det skulle blive en højest ejendommelig oplevelse - helt Buddenbrooksk - ikke mindst for mig, der helt siden 1951 har arbejdet med Leica - og ikke kunnet undgå via diverse bøger at få et vist indblik i firma Leitz's patrikalske familieforhold og ditto måde at føre et stort tysk firma på.

15 var det maksimale deltagerantal og 15 deltog, 13 tyske foruden Rogliatti fra Italien (forf. til "Leica - the first 50 years") og fra Danmark Undertegnede.

Ankom 7/8-81. i brølende varme, blev overrasket over villaens størrelse og hele stil - den var bygget i 1914 af Ernst Leitz II i jügendstil - og netop derfor jfv. en ny tysk lov - bevaringsværdig i sin helt oprindelige form - og derfor, netop kun derfor endnu i familien Leitz's besiddelse.

I den store ovale gæstehal eller kæmpegarderobe modtoges gæsterne af to drenge, et barnebarn og en negerdreng, et adoptivbarn, skulle det senere vise sig - begge ivrige efter at hjælpe de nyankomne og vise dem den fikst indbyggede håndvask, de mange håndklæder, m.m. der stod til disposition. På en knage hang tre sorte damehatte af ældre type, elegante, men afgjort fra "Die Welt von Gestern" - huset var beboet af Ernst Leitz III's 75-årige søster, Frau Dr. Elsie Kuhn Leitz, som nu modtog os udsøgt fornemt med elegante håndbevægelser og på tysk iblandet franske vendinger og gestus.

Hallen, vi førtes ind i var meget stor og mørk, domineret af en tæppebelagt flot svungen trappe op til 1. sal, - et stort flygel samt ahnebillede på alle vægge. På flyglet lå adskillige store billedværker, alle med Leicaoptagelser - bl.a. Leni Riefensthal's værker fra det indre Afrika - bøger fra Himalaya-ekspeditioner m.v. - endvidere en stabel gæstebøger, den ældste påbegyndt i 1940, men med et tomrum fra 1942 - 1946. Alle gæstebøgerne indeholdt taksigelser fra kendte musikere - - "Die Frau Dr.", som den gamle blev kaldt, havde været kendt som sangerinde - derfor de mange besøg af musikere. Andre billedværker skildrede Adenauers besøg på fabrikken, og da den Japanske kronprins var på besøg - jo, vi var i fint selskab, herom kunne der ikke herske tvivl.

Efterhånden som vi ankom blev vi vist op på vore gæsteværelser. Godt installeret i direktør Leitz' jr.'s netop fraflyttede værelse på 2. sal begav jeg mig igen ned på 1. sal, hvor Theo Kisselbach bød velkommen, hvorefter die Frau Dr. førte mig ud på en stor, sydvendt overdækket terrasse.

Kæmpemæssige, røde pelargonier kantede terrassen, der var afskærmet mod solen med en enorm hånddrevet markise. Fornemme kurvemøbler - mindede om modellerne kendt fra Travemünde - stod klart. Bordet dækket med the, rom og de lokalkendte frugttærter. Man sat-

te sig, man konverserede - sommervejret, haven, årstidens fortrin og mangler.

Efter nogle minutter kom en høj, elegant ca. fyrre-årig kvinde ud på balkonen. Gyldent hår bølgede ned over hendes brede skuldre - det forekom mig, at hun måtte lide af en rygskaide - et fald med en hest ja, netop, et fald med en hest måtte være årsagen. Den nyankomne førte sig frem, som var hun også værende, hun var datter af fru Leitz, og var altså blot på besøg i sit barndomshjem. Med hende var en lille pige på otte - ni år, hun var upasselig og syntes at kede sig. Sagte blev der givet strenge ordre om at opføre sig dannet, være stille og lade de voksne tale. Berenice, hed den lille - vi skulle blive gode venner inden opholdet var slut. Pigen var træt efter en lang og varm togrejse fra Hannover - ståplads - over 30 grader i toget - men den dybere årsag til hendes upasselighed viste sig at være en spastisk lammelse af det ene ben. Man måtte tage særlige hensyn til den lille.

Hen mod kl. 19.00 - efter at næsten alle tilmeldte var ankommet og var blevet trakteret på balkonen, indbød "Frau. Dr." os til rundvisning i det kæmpemæssige hus. Forinden var jeg dog alene gået en lille tur rundt i haven og havde til min forbløffelse fundet hele tre hundegrave med sten og inskription "Hier ruhen unsere lieber Delle, gest. 1958" o.s.v. -

Bakkede grønne plæner, røde blomsterbede og store træer karakteriserede den parklignende have.

Frau Leitz begyndte sin rundvisning - dobbelte skydedøre låsedes op - vi var i det blå musikværelse - flygel - gamle noder - buste af Beethoven og et signeret billede af den fra nazitiden kendte dirigent Fürtwangler, dominerede værelset.

Specielle lampetter oplyste en del af værelset - men ved ydervæggen manglede een - her havde bomber engang i 1944-45 delvis ødelagt huset forklarede Frau Leitz og de gamle lampetter var nu umulige at fremskaffe. Iøvrigt - indskød hun - havde der forestået et enormt restaureringsarbejde efter at huset i 1945-47 havde været beboet af 200 amerikanske officerer fra besættelsesmagten - "Oh mein Gott".....

I musikværelset havde man sunget og spillet, været alvorlig og munter - men ingen toner ville mere lyde - der var noget tragisk, noget fortidigt over det hele - huset var et museum over en svunden epoke - die Frau. Dr. var den sidste overlevende, syntes det.

I den store stue fremviste Frau Leitz bugnende skabe, fyldt med Meissner porcelæn og sølvtøj - alt med monogrammet EL - på et lavt skab stod der en brun træske - "Heri er min broders hoved", lød det - hvor makabert, tænkte jeg - efter opdagelsen af hundegravene og under indtryk af hele atmosfæren, syntes alt muligt.

: Må vi se

Efter nogen baksen med kassen kom låget endelig af - "Hovedet" viste sig at være en dødsmaske af Ernst Leitz III udført i bronze -.

Herreværelset - malerier, Nolde side om side med portrætter af de tre Ernst Leitz'er, holdt i smukke grønne farver. Frau Dr. fortalte nu, hvorledes det i den 12 te time var lykkedes at redde villaen fra firmaets nye indehaver, den schweiziske finansmand, der i 1974 havde overtaget aktiemajoriteten i det gamle familieforetagende. en helt ny miljø-lovparagraf om bevarelse af særlige ejendomme var netop da trådt i kraft, derfor kunne villaen bevares som et fint eksempel på rendyrket Jugendstil - intet måtte ændres i bygningen. Frau Leitz forklarede: her er testamentet - jeg vil omdanne ejendommen til en kulturel stiftelse, men jeg har 13 arvinger at kæmpe med .. Ach, mein Gott, hvis de vidste.....

Vi førtes tilbage til salon'en og med en værdig gestus åbnedes to skydedøre ind til en stor spisestue - på fransk udbød Frau Dr.: "Madammes .. Messieurs ... der er serveret".

Et enormt ovalt spisebord var smukt dækket op med plads til op imod 20 personer, lækre retter, øl, the, kaffe m.v. - snart gik snakken lystigt - "Spis nu endelig - og savner de noget, så lader jeg det hente". Fru Leitz trykkede på en pæreformet træknop, der hang ned midt over bordet - ind fra anretterværelset (køkkenet var i kælderen, med vare-elevator, som forbindelsesled.) Kom en meget køn, mørkhåret fransktalende ung au pair pige fra Caen - om hun kunne hjælpe med noget? "Herskabet mangler brød", kommanderede Frau Dr. Da den kønne unge pige fjernede sig kunne jeg ikke undgå at lægge mærke til at hun haltede.

The - kaffe? Spørgsmål vedrørende næste morgens måltid, svirrede i luften. 2 eller 3 rundstykker? Kisselbach ville selv bringe dem Lørdag morgen. Æg? Hvor mange minutter? Nogen, der ønsker 2 æg? Det var der ingen der gjorde.

Efter aftensmåltidet samledes alle i dagligstuen på 1. sal, hvor Kisselbach havde opstillet en 16 mm projektor. I ærbødighed så gæsterne nu de film, skaberen af Leitz-cameraet, Oscar Barnack havde optaget i 1913, 1914, 1919, og 1920 - optaget med det af ham selv hos Leitz konstruerede filmcamera i 35 mm naturligvis, nu nedkopieret til 16 mm.

Vi var til dyrskue i Wetzlar i 1913, med præmieuddeling ved "fornemme damer", soldater i 1914 med pikkelhuer, og igen soldater i 1919, men det var de slagte og sårede tropper, der vendte hjem til unge sygeplejerskers omsorg - endelig viste den sidste film udmærkede billeder af den store oversvømmelse, der i 1920 ramte Wetzlar, da floden Lahn gik over sine bredder.

Det var netop arbejdet med filmoptagelserne, der havde fået Barnack ført ind på konstruktionen af et lille camera, som han havde konstrueret i billedformatet 24x36, eller nøjagtigt det dobbelte af kinoformatet 18x24 mm. Udfra optagelser med "Liliput" - cameraet, som Barnack kaldte sin lille konstruktion - var det meningen, at han ville fastslå belysningstider og fremkaldertider for kinofilmene, der på dette tidspunkt var meget finkornede, og derfor velegnede til et "Kleinfilm" - "Grossbildformat". (Motsat de film man benyttede sidst i tyverne kunstlysfilmene, der skulle være så hurtige som muligt, og derfor grovkornede.)

Efter filmene viste Kisselbach dias optaget med Barnacks camera, "Liliput" - eller som det nu kaldes "Ur-Leica" -, Barnacks egne billeder. Vi hørte den smukke historie om hvorledes den lungesyge Barnack efter nogen vægring i 1911 havde ladet sig overtale til at komme til fa. Leitz, som Barnack selv mente ikke kunne være tjent med en medarbejder, der hvert år måtte rejse en måneds tid eller to på rekreation. Gamle Leitz syntes så godt om Barnack, at han lovede personligt at hjælpe - blot Barnack ville komme. Ernst Leitz stillede et særligt solventt hus til familiens rådighed - her kunne den lidt pyntesyge og forlystelsesyge fru Barnack opdrage ægteparrets to børn, mens Oscar Barnack selv helt kunne hellige sig sine foto - og filmmekaniske opfindelser og konstruktioner.

Barnacks egen originale værksteds notesbog eksisterer endnu og vi så bl.a. siderne, hvor han skriver "2 Liliput-camera fertig - Eigenkonstruktion..." - Det var i 1914 i august, blot ordet "Krieg".

Vi så optagelser fra London og USA, taget med Dr. Leitz' private "Ur-leica", som han medførte på alle rejser.

Først i 1923 - under den store inflation - tog man igen idéen med det Lille camera til det Store format op igen. Trods ikke ringe modstand blandt firmaets ledelse skar Ernst Leitz igennem diskussionen med

sin idag berømte sætning: "Der camera von Oscar Barnack wird gebaut..."

På fabrikkens ydermur findes idag en stor mindetavle med de nu kendte ord ... bag denne mur ... På Leipziger Messen i 1924 vakte Leica'en berettiget opsigt, men det tog dog flere år inden de første 20.000 apparater havde set dagens lys. Omkring 1931 fik Barnack endelig idéen til at gøre Leica'en til et "Systemcamera" med udskiftelige objektiver, 13,5 cm og 3,5 cm Elmar-objektiverne blev konstrueret og fra 1932 kunne model II leveres med indbygget afstandsmåler - fra 1933 fremstilledes model III med belysningstider fra 1 sek. til 1/500 - et ægte lom-camera i præcisionsudførelse stod endnu til rådighed for offentligheden - modellen leveredes med små forbedringer helt frem til 1959, så først gik Leitz 100 % over til den mere moderne bajonETFatning - men Barnacks bærende idé havde for længst vist sig levedygtig, da han selv allerede i 1936 bukkede under for sin lungebetændelse.

Lørdag formiddag var helliget kulturelle mål i byen Wetzlar, bl.a. Goethes "Lotte Haus" med utallige oversættelser af hans berømte værk "Den unge Werthers lidelser" - bogen, der fik en romantisk selvmordsbølge til at feje hen over Europa - blot ikke i Danmark, for der blev bogen forbudt.

Om eftermiddagen holdt Kisselbach igen for - nu drejede det sig om Leica cameraets tekniske udvikling. Fra sin egen samling havde Kisselbach medtaget et utal af sjældne søgere og hjælpeapparater til nærfotografering - alt i mellemringer og forsatslinser med til hørende "Edderkoppeben" - og så kom sensationen: - Kisselbach havde under hele krigen 1939-45 været udkommanderet som leder af en special mobil fotogruppe under Dr. Goebbels' propagandaministerium - han havde "Skudt" utallige, men altid kun med et Leica-camera med en special 800 mm Astro-teleoptik. I hans besiddelse var iøvrigt et i 1935/36 af Leitz udviklede første 40 cm Telyt-objektiv, som anvendtes ved olympiaden i Berlin i 1936. Blandt foreviste resultater med det specielle 800 mm objektiv imponerede en serie fra den engelske kanal.

Kisselbach havde heldigt indfanget historien om en tysk bombeflyver, der på vej hjem - humpede på en motor - havde måttet nødlande på havet - selv redningsaktionen, der var lykkedes var der "long shots" af.

Kisselbach kunne iøvrigt oplyse, at næsten alle officielle fotos af Hitler og andre nazi-koryfæer var taget med det nævnte 800 mm objektiv af ham selv på meget lang afstand - nazisterne tålte ikke vimsende pressefotografer, der let kunne forstyrre "det Højtidelige" - derfor var man tvunget til at arbejde med ekstreme teleobjektiver, bl.a. under Hitlers triumftog gennem Berlin umiddelbart efter Frankrigs fald i Juni 1940.

En SS-Standartenführer Soest havde i 1943 "hugget" Kisselbachs fotografiske erfaringer og optegnelser og udgivet et "Geheim" stemplet tobindsværk om "Fernfoto Teoretisch und in Praktich".

Et eksemplar af den sjældne bog blev forevist.

Søndag udflugt til Barnacks grav - og til Leitz familiegravsted - det var næsten for meget af det gode - men det blev gennemført i alvor og med tysk grundighed - og i megen ærbødighed - selv Barnacks nærmeste medarbejderes grave defilerede vi forbi.

En sidste festlig aften med Die Frau Dr. som værtinde - takketaler og skål - Kisselbachs "arabesker" havde været det interessanteste af det hele - måske et lignende kunne gennemføres ved en senere lejlighed? Jo, Fru Leitz ville ikke være utilbøjelig til at lade os komme igen.

Mandag besøg på fabrikken - et fejende flot diasshow, reklame for "Leitz - Präzision Weltweit" - og kurset var forbi.

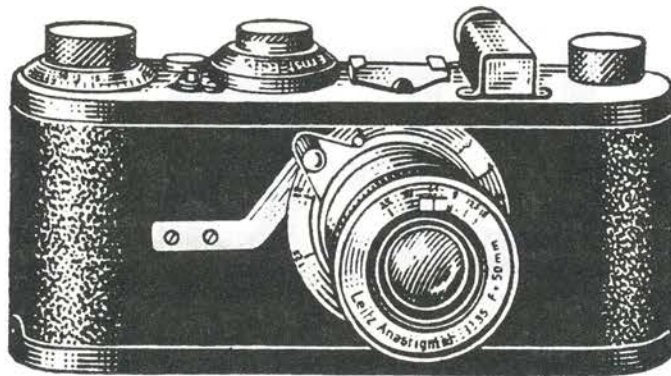
Kinofilm-Kamera „Leica“

Die kleinste Schlitzverschluß-Kamera mit verdecktem Aufzug
Bequem in der Tasche zu tragen

Für Normal-Kinofilm

36 Aufnahmen ohne
Kassettenwechsel

Schnellste
Aufnahmebereitschaft

Leitz Anastigmat
„Elmar“ 1:3.5

Vollendetste
Auszeichnung
und Tiefschärfe

Hohe Vergrößerungs-
möglichkeit

$\frac{2}{3}$ natürliche Größe

Illustrierter Katalog „Leica“ Nr. 403 kostenlos :: Lieferung durch alle Photohandlungen

Ernst Leitz * Optische Werke * Wetzlar

Jay O. Tepper

SPECIALIST I SALG AF KAMERAER
OVERALT I VERDEN.

Katalog tilsendes gratis, send
blot navn, adresse og post nr.

Til: Jay O. Tepper
313 North Quaker Lane
West Hartford, Connecticut 06119
U.S.A.

(203) 233-2851

Medlem af D.F.S. 1982.

LEG
MED
FOTO...

PER ASK **ASG** NIELSEN
FOTO

AUDIOVISUEL SERVICE GRUPPE
DK 7400 HERNING · BREDG. 13-15 · TLF. 07-12 55 14

MIDTVESTENS FOTOCENTER

Af Per Ask Nielsen. HERNING.

"KODAK - VOLLEND" 6x6 cm.

Mystikken omkring ovennævnte VOLLEND nr. A.093 507 med anastigmat optik f: 3,5/75mm (635 975) er nu fuldstændig opklaret, takket være oplysninger fra Løvstads fotohistoriske samlinger, der endog gør det muligt her at bringe et uddrag af en katalogside om det komplette 6x6 program i 1940.

DANSK KILDEmateriale. KODAKS fortrolige handels-meddelelser.

I årene op til den anden verdenskrig (1939-1945) udgav KODAK-Danmark hver måned en tryksag med fortrolige informationer til danske fotohandlere. Disse var meget informative, men udstyrsmæssigt ret simple, og derfor næppe gemt af ret mange. Stor var Løvstads glæde, da hans samling fra boet efter Peter Vindum arvede en komplet serie.

Peter Vindum var i en menneskealder (1930-1978) fotohandler i Viborg, og efterlod sig ved sin død, 84 år gammel, en næsten komplet samling af fotoleverandørinformationer. Disse tryksager blev år efter år registreret og nænsomt emballeret, for nu i foto-museumssammenhæng at udgøre en væsentlig kilde med photographicaoplysninger fra denne periode.

I det aktuelle nummer KODAK handels-meddelelse nr. 4. Juni 1940 - er "lederen" et interessant og tidstypisk indlæg om "RYGTER" - hvordan har det mon været at drive amerikansk/engelsk firma i det tysk-okkuperede Danmark her umiddelbart efter den 9 April ?

(Redaktionen er meget interesseret i tidstypiske informationer fra denne specielle periode i Dansk Fotohistorie, nogle af vore ældre medlemmer må være i besiddelse af en sådan viden.)

KODAK AKTIESELSKAB . KØBENHAVN V .

HANDELS-MEDDELELSE ★

FORTROLIGT

Nr. 4. Juni 1940

KUN TIL FORHANDLERE

Om Rygter —

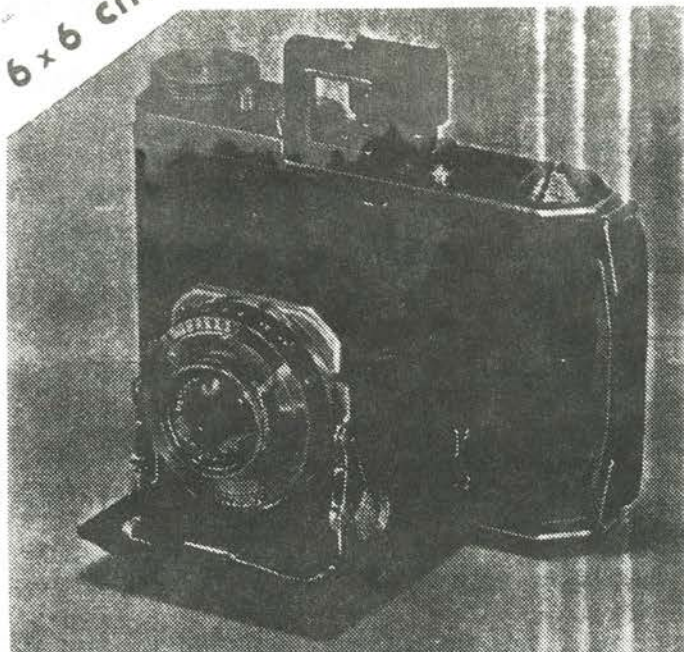
Den Tid, vi nu gennemlever siden den 9. April, er blevet et sandt Eldorado for Rygtesmede og Sensationsmagere. Opfordringen til det danske Folk om at udvise Ro og Værdighed er desværre gaaet hen over Hovedet paa en Mængde Mennesker, som ligefrem fraaser i at "bringe Historier videre", selv om Historierne ofte er saa let gennemskuelige i deres Naivitet og Dumhed, at det ikke er nogen Kompliment til den almindelige danske Folkeoplysning, at de bliver troet.

H. C. Andersens Fortælling om den lille Fjer, der blev til de 5 Hens slaar slet ikke til mere herhjemme, man maa op paa en hel Hønsfarm for at komme de faktiske Forhold nærmere!

Efter at Rygterne nu har boltret sig med megen Fantasi — om nedkastede Flyveblade, (som ingen har haft i Haanden), om døde Soldater i Sommervillaer, (som ingen har set), om Genindkaldelse af den danske Hær og Flaade, (alle ved det!), saa er de nu naaet til et saa forholdsvis beskedent og i hvert Fald neutralt Omraade som Fotobranchen.

Det er lykkedes Rygtebacillerne at inficere Branchen, og desværre har det vist sig, at Modtageligheden er ret stor og Inkubationstiden meget lille

"Kodak-Vollenda" 6 × 6 cm

Da Efterspørgslen efter et Kodak-Kamera med Billedstørrelse 6 × 6 cm stadig er meget stor, bringer vi nu det ny »Kodak-Vollenda« 6 × 6 cm frem.

Dette Kamera er konstrueret efter samme rene Linier og samme elegante Udstyr som »Kodak-Vollenda« 620 og saaledes et Kamera for den kræsnе Amateur.

»Kodak-Vollenda« 6 × 6 cm fremstilles i fem forskellige Modeller, hvoraf de tre Modeller er forsynede med Filmspærre-Anordning til Forhindring af dobbel Eksponering.

»Kodak-Vollenda« 6 × 6 cm.

føres i følgende Modeller:

Uden Filmspærre (Paa Lager ca. ¹⁵/₇)

Kodak Anastigmat
f.6.3 K4S Kr. 106,00
f.4.5 K4S » 125,00

Med Filmspærre (Paa Lager ca. ¹⁵/₆)

Kodak Anastigmat
f.4.5 Compur » 168,00
f.3.5 Compur » 195,00

Xenar

f.3.5 Compur » 220,00

Oktober 1944..

Nyt amerikansk kamera.

Atter hører vi fra Sverige lidt om fremtidens kameraer. Da krigen brød ud havde KODAK i Amerika netop konstrueret et nyt småbilledkamera. "Kodak Medalist". Særlige oplysninger om konstruktionsdetaller er endnu ikke blevet kendt. Kameraet er forsynet med objektiv Ektar f: 3,5, og har Kodak supermatic lukker. Objektivet er anbragt i en snekkegang af speciel stabil konstruktion. Afstandsmåler og søgervindue er anbragt under hinanden, der er koblet afstandsmåler.

Før efter krigen vil dette kamera være at købe på det civile marked.

KODAK-Danmark.

Det første "foto-loppemarked" i Paris fandt sted Søndag den 18. Februar. I adskillige år har Europas største fotomarked fundet sted i Bievres, lige uden for Paris, men i år havde man forsøgt sig med et egentligt Parisisk marked. Arrangørerne havde lagt dette marked meget stort an, og det var måske grunden til den beherskede succes.

Leje af bord Kr. 600.00, værelse 1 nat for 1 person Kr. 600.00. Entré for 1 person Kr. 100.00. - det må siges at være et loppemarked for "luksus-lopper", det gælder både handlende og publikum. Der var følgelig relativt få handlende, og et lille, men meget seriøst publikum. Der var stor skuffelse blandt de handlende, og der bliver formodentlig flere ændringer af arrangementet hvis det gentages næste år.

Lørdag den 27. Februar var der auktion hos Cornwall i Köln, og her var også behersket omsætning og mange ting gik retur, Leitz - ting klarede sig som sædvanlig godt.

Den økonomiske afmatning har slået igennem på kameramarkedet, og priserne stagnerer på mange ting. Meget dyre objekter - fra Kr. 10.000 og opefter er næsten usælgelige. Flere mener at en af grundene er at mange samlere og fotohandlere har skilt sig af med deres samlinger.

(Vi takker T.L. for det lille pust fra den store Verden, og glæder os over det hjemlige.)

P.B. Schmidts artikel 2. om fokuseringer gennem tiderne er grundet tidnød udsat til September nummeret.

Torsdag den 15 April Kl. 19.30.

Det sidste møde i denne sæson, mød talrigt op, der vises billeder du aldrig har set før, om et København som aldrig vender tilbage. Mødestedet er som vanligt: P.B. Schmidts lokaler. Strandvejen 339. Skovshoved.....

Tak for alle breve som er tilgået redaktionen, husk at uden din medvirken går vi måske glip af det bedste.

DET NÆSTE NUMMER AF "OBJEKTIV" KOMMER TIL SEPTEMBER 1982.
Hovedindholdet i dette efterårsnummer er følgende:

DANSK FOTOHISTORIE.

- De gamle fotografer i Frederikshavn - lidt om fotohistorisk forskning.
af Peter Haagen.
- "NEOFOT" - et dansk kameras historie.
af Sigfred Løvstad.
- "At samle på billeder" - hvordan man gør.
af Jørgen Gregersen.
- "HABAROT" - manden. Han lavede også radioer.
af F. Berendt.
- Hvordan gør man ???
restaurering af gamle kameraer, opskrifter m.m.
ved F. Berendt.
- Efter Daguerre -
De våde pladers tid. Dets historie og perspektiver.
ved F. Berendt.
- Omkring fotografiets opfindelse. Daguerre og Niépces korrespondance.
ved F. Berendt.
- Friedrich Voigtländers daguerreotypikamera til runde billeder 9 cm.
Fremstillet og markedsført Januar 1841.
Komplet brugsanvisning og beskrivelse, oversat til dansk.
af F. Berendt.

Kære Foto-samlere og interesserede.

Enhver form for fotolitteratur, tidsskrifter m.m. disse pladskrævende og støvsamlende papirbunker, smid dem ikke væk.

Glød vort bibliotek. I dette findes mange tomme hylder.

Vi afhenter gerne op til 9 tons, uden udgift for dig.

- vil du ikke af med det, så lad mig kopiere de interessante ting.

Du gør din kone glad, dig selv lykkelig og mig begejstret.

Derfor, tag telefonen dag og nat, vi henter enhver slat.

BILLET
GARANTI
HOS

FOTO-NEDEN
www.njalfoto.dk

STOP TYVEN!!

Der stjæles fra private hjem som aldrig før, det giver foruden et smerteligt tab også mange gange problemer med hensyn til dukumentation af det stjalne. Så kom tyven i forkøbet og sikre Dem at De er i besiddelse af en nøjagtig registrering, som et foto kan give til gavn for Dem selv - politi - forsikring.

Lad os råde Dem med brugen af Deres eget fotoudstyr eller hjælpe Dem med anskaffelse af et nyt udstyr.

Kig ind til os. Bus 12 - 32 - 35 - 40 lige til døren

NJAL FOTO

NJALSGADE 20 - 54 55 90

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA
Skindergade 41 · Tlf. 01 - 12 62 52

Pige fra Mariager-egnen
Optaget af Hansen, Schou & Weller ca. 1870.